

Srednja šola za kemijo, elektrotehniko in računalništvo

MEJA IZBRIŠE OBRAZ

raziskovalna naloga

Avtorici: Sara Vehovar in Ana Slomšek

Mentorica: dr. Anita Laznik

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, marec 2019

Srednja šola za kemijo, elektrotehniko in računalništvo

MEJA IZBRIŠE OBRAZ

raziskovalna naloga

Avtorici: Sara Vehovar in Ana Slomšek

Mentorica: dr. Anita Laznik

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, marec 2019

MEJA IZBRIŠE OBRAZ

Šifra: Meja izbriše obraz

Letnik: 3. letnik

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, marec 2019

Zvečer vzameš v roke Videmškovo knjigo Na begu, nekaj lahkotnega branja pred smrčanjem. Udarec resnice v pleksus je strašljiv. Po prvi strani začneš sovražiti svet, po peti knjigo in na koncu sovražiš avtorja, ker ti je povedal, da bi moral sovražiti predvsem sebe, ker si dovolil, da živiš v takem svetu. Samo pravilna sovražnost zbistri misli in ojača srce, da boste bolj sovražili samega sebe, bolje razumeli Videmškovo knjigo in boste prej začeli spreminjati svet.

Matjaž Pograjc, gledališki režiser

POVZETEK

Raziskovali sva zbirko reportaž slovenskega raziskovalnega novinarja Boštjana Videmška z naslovom Na begu, kjer so opisane usode več kot sto ljudi, ki so zaradi obupa, vojn, zlorab in ker so preprosto živeli življenja, ki jim ne moremo reči življenja, bili prisiljeni zapustiti domovino z željo po pravi prihodnosti in možnosti varnega ter kakovostnega življenja. Zaradi vsega naštetega so bili mnogi prisiljeni oditi na težko, kruto pot.

V teoretičnem delu sva s pomočjo literature raziskali, kaj je begunstvo, predstavili sva organizacijo UNCHR in njeno zgodovino, večji del svoje pozornosti pa sva usmerili v analizo reportaž in empirično analizo anketnega vprašalnika, ki so ga reševali dijaki Srednje šole za kemijo, elektrotehniko in računalništvo Celje. Ugotovitve sva povezali z odgovori, pridobljenimi z intervjujem z gospo Kajo Dosedla, pravnico in svetovalko za pravno pomoč beguncem.

Želeli sva izvedeti, kakšni so predsodki, misli in mnenja ljudi. Ugotovili sva, da se mladi zavedajo problematike begunstva, mnogi do beguncev gojijo podobne predsodke. Meniva, da je to posledica močnega medijskega vpliva, imajo pa dijaki deljena mnenja o tem, kdo in kako, če sploh, naj bi pomagal.

KLJUČNE BESEDE: Na begu, begunci, migranti, meja, odziv, anketni vprašalnik, intervju, predsodki

ABSTRACT

Main part of the research represented a collection of reportages written by Slovenian research journalist Boštjan Videmšek with a title Na begu. We can learn about faiths of hundreds of people who were forced to leave their homes out of desperation, war, abuse and simply because they were living a life that is not worth of its name. Every human has a right to live a quality and safe life.

In the theoretical part of the research we delivered some information about what even is refugeeism, about its history and organization UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees). Secondly, we focused on the most important part of the research which is the analysis of the book and a survey questionnaire that was filled out by students of Secondary school for Chemistry, Electrotechnics and Computer Science Celje. We also compared our findings with answers that we got from the interview with Kaja Dosedla, lawyer for refugees. We find the analysis of the survey the most important part because we wanted to learn about prejudices, opinions and thoughts of our students not just some theoretical information that can not show us the real story. We were able to discover that students are aware of this issue, many have prejudices, that are quite similar (probably because of the media display), but they have different opinions about who and how (if even) we should help them.

KEY WORDS: Na begu, refugee, migrant, border, reaction, survey questionnaire, interview, prejudice

Kazalo vsebine

1 UVOD	1
1.1 Opredelitev problema	2
1.2 Hipoteze.....	2
1.3 Izbira raziskovalnih metod	3
2 BEGUNSTVO IN MIGRACIJE	4
2.1 Osnovni pojmi	4
2.2 Zgodovina.....	5
2.3 Vzroki.....	8
2.4. UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees)	10
3 NA BEGU	11
3.1 O avtorju.....	12
3.2 Novinarstvo in reportaža	13
3.3 Predstavitev knjige	15
3.3.1 Prvi del: <i>Izgubljene iluzije</i>	16
3.3.2 Drugi del: <i>Zlom</i>	17
3.3.3 Tretji del: <i>Posledice</i>	19
3.3.4 Splošno o prikazu begunstva in migriranja	22
3.3.5 Sprejemanje na drugi strani meje; pričakovanja proti resničnosti	23
4 EMPIRIČNI DEL	25
4.1 Težave pri procesu raziskovanja.....	25
4.2 Analiza anketnega vprašalnika	25
4.2.1 Kdo je migrant, begunec, azilant?	26
4.2.2 Koliko beguncev je prečkalo slovensko mejo?	29
4.2.3 S čim, po vašem mnenju, begunci najbolj ogrožajo prebivalce EU?	30
4.2.4 Ste že srečali kakšnega begunca?	31
4.2.5 Kaj je najpogostejši razlog za začetek poti?	34
4.2.6 Ali do beguncev in migrantov gojite predsodke? Kakšne?	35
4.2.7 Opredeli se do trditev.	37
5 ZAKLJUČEK.....	45
6 VIRI IN LITERATURA.....	48
7 PRILOGA.....	50
7.1 Anketni vprašalnik.....	50
7.2 Intervju (Kaja Dosedla, pravnica in svetovalka za pravno pomoč beguncem).....	52

Kazalo slik

Slika 1: Reka beguncev skozi Tržič, maj 1945.....	6
Slika 2: Pohod beguncev skozi Središče ob Dravi, oktober 2015	7
Slika 3: Boštjan Videmšek	12
Slika 4: Sicilija, Italija, april 2015.....	15
Slika 5: Deklica s Sotle.....	21
Slika 6: Izgubljene iluzije	23

Kazalo grafov

Grafikon 1: Kdo je migrant?.....	26
Grafikon 2: Kdo je begunec?.....	27
Grafikon 3: Kdo je azilant?	28
Grafikon 4: Število beguncev, ki je prečkalo Slovenijo	29
Grafikon 5: Čemu počutje ogroženosti?	30
Grafikon 6a/6b: Stik z begunci	32
Grafikon 7: Razlogi za begunstvo	34
Grafikon 8: Predsodki.....	35
Grafikon 9: Grožnja prebivalstvu?	37
Grafikon 10a/10b: Pripravljenost in posledice	38
Grafikon 11: Kulturne razlike.....	39
Grafikon 12: Posledice na okolju	40
Grafikon 13a/13b: Premoženje in izobraženost.....	41
Grafikon 14: Veroizpoved.....	42
Grafikon 15: Pomoč?.....	43
Grafikon 16: Informiranost s strani medijev	44

1 UVOD

Begunska zgodba bo tudi zgodba jutrišnjega dne. Begunska zgodba je zgodba danes. Begunska zgodba je bila zgodba včeraj. (Videmšek 2016: 20)

Sodobna družba se sooča s problemi, ki pravzaprav niso tako novi, ampak se nam vedno znova zdijo oddaljeni in jih velikokrat doživljamo kot nekaj, kar ne bi smelo občutneje vplivati na naše življenje. Toda to ni čisto res, zatiskanje oči pred resnico nam ne bo pomagalo, čeprav se tega v družbi velikokrat poslužujemo kot način reševanja težav. Ljudje so bili mnogokrat v zgodovini prisiljeni bežati ali migrirati v želji, da bi si omogočili pravo življenje. Tako so bežali ljudje, ki so jih preganjali med vojno, judje, nasprotniki režima in drugi. Tako so le pred nekaj leti bežal Balkana, a ljudje te dogodke hitro pozabimo. Tako je bilo tudi med letom 2005 in 2016, žarišče pa smo v Sloveniji dosegli leta 2015. Ljudje so bežali iz Sirije, Afganistana, Palestine, Libanona, Iraka, Tunizije in drugod. Bežali so zaradi grozljivih razmer, dogodkov, ki so jih doživeli ali jim bili priča, zaradi bojev, umorov, posilstev, mučenj ... Takrat je naše meje prestopilo kar 365.000 migrantov in beguncev. Smo se tega sploh zavedali? Veliko ljudi se je tega zavedalo, toda iz napačnih razlogov. Ob spremljanju dogajanja na televiziji oz. drugih medijev, jih oz. nas je skrbelo, kaj bo z nami, ker prihajajo »oni«. Nismo sočustvovali z njimi, čeprav so prišli iz neživljenjskih razmer in so bili priče ali celo žrtve strahotnih dejanj. Skrbelo nas je le to, koliko jih bo prišlo, koliko jih bo ostalo in kako jih čim hitreje poslati naprej, da bodo postali problem nekoga drugega. V mislih večine se je skrivalo razmišljanje, da nam bodo ti prišleki vendarle povzročili samo škodo. Žalostno, a vendar je to razmišljanje mnogih ljudi. Ne zanimajo nas zgodbe beguncev, njihova ozadja. Ko pridejo do meje, jim preprosto izbrišemo obraz. Postanejo le številka na vstopni listi. Tako nam namreč ni potrebno gledati solz na obrazu, utrujenosti in obupa, ki veje iz oči, saj ti ljudje nimajo obraza, so samo številka. To je bil najin povod za naslov raziskovalne naloge, ki sva si ga izbrali. Meja namreč izbriše obraze.

Izhodišče najinega raziskovanja je zbirka reportaž novinarja Boštjana Videmška z naslovom Na begu in podnaslovom Moderni eksodus (2005–2016): z begunci in migranti na poti proti obljubljenim deželam. V knjigi je avtor osvetlil te obraze, ki smo jih začeli tako spretno brisati iz naših misli. Toda Boštjan Videmšek je zapisal: »To ni knjiga o njih, je knjiga o nas.« Zato sva se odločili, da bistvo te raziskave predstavljamo mi, naš odnos do teh ljudi – beguncev, naše težave in naš pogled. S knjigo nam avtor nastavlja zrcalo, s katerim nam želi pokazati: »Glejte, kaj ste postali.«

Pri raziskovanju se bova najprej osredotočili na teoretične osnove o begunstvu in migracijah, nato pa se bova posvetili vsebinski analizi besedila, hkrati pa bova v povezavi z le-to preverili, kakšen je odnos do te tematike med mladimi na Srednji šoli za kemijo, elektrotehniko in računalništvo ter povezali svoje ugotovitve z odgovori, pridobljenimi z intervjujem s svetovalko za pravno pomoč beguncem, Kajo Dosedla.

1.1 Opredelitev problema

V raziskovalni nalogi bova skušali čim bolj spoznati temo begunstva in migracij, še posebej pa se bova posvetili odzivu nas, ljudi na tej strani meje, na prihod beguncev. Najprej se bova osredotočili na osnovne pojme, razlike med begunci in migranti ter na razloge, zaradi katerih ti ljudje bežijo iz svoje domovine.

Raziskovanje bova v nadaljevanju usmerili v besedilo Na begu, avtorja Boštjana Videmška, in ugotovitve ter pridobljeno znanje uporabili pri analizi rezultatov anketnega vprašalnika, ki so ga reševali dijaki Srednje šole za kemijo, elektrotehniko in računalništvo Celje. Na koncu bova pridobljena mnenja še dodatno podprli z odgovori gospe Kaje Dosedla, pravne svetovalke za begunce.

V besedilu Na begu si lahko zastaviva dve glavni vprašanji, ki naju zanimata in sta zdaj osnovi raziskovanja, in sicer:

- Kakšne so zgodbe, izkušnje in vzroki beguncev ter migrantov za začetek poti?
- Kakšen je odziv ljudi na drugi strani meje na prihod beguncev?

Z anketo se bova osredotočili na vprašanja, ki nama bodo pokazala splošno poznavanje te tematike s strani dijakov in pa na tista, ki nama bodo omogočila vpogled v mnenja, predsodke in misli, ki jih dijaki oblikujejo o begunstvu ter njegovem vplivu na nas.

1.2 Hipoteze

Pred začetkom raziskovanja sva si postavili nekaj hipotez, ki jih bova lahko na koncu potrdili ali ovrgli:

HIPOTEZA ŠT. 1: Razlika med begunci, migranti in azilanti je dijakom slabo poznana.

HIPOTEZA ŠT. 2: Dijaki se ne zavedajo problematike begunske krize.

HIPOTEZA ŠT. 3: Dijaki niso imeli stikov z begunci oz. se sploh ne zavedajo, da so bili v naših krajih.

HIPOTEZA ŠT. 4: Do beguncev in migrantov dijaki gojijo predsodke.

1.3 Izbira raziskovalnih metod

Za osnovo svoje raziskovalne naloge sva si izbrali knjigo Na begu, Moderni eksodus (2005–2016): z begunci in migranti na poti proti obljubljenim deželam. Delo je izšlo leta 2016 pri založbi UMco in še daleč ni neko običajno literarno delo, ki je napisano na podlagi zgodb, ki jih je avtor le slišal in jim celo kaj dodal, da bi zveneje bolje. Delo je zbirka reportaž. Avtor Boštjan Videmšek je raziskovalni novinar, ki je potoval z begunci, jih spremljal, videval delčke njihovega ponižanja in trpljenja na poti v svobodo in seveda počasi spoznaval tudi njihove zgodbe, drugo za drugo. Ljudem, ki so se pojavljali na naših mejah, je dal ozadje. Z zgodbami je omogočil boljše razumevanje ali vsaj pri bralcih vzbudil sočutje do teh ljudi, toda najpomembneje, dal jim je obraz. Obraz, ki so ga na svoji poti izgubili. Ponižani, utrujeni, nespoštovani, obravnavani kot živali. V svojem delu razkrije osebne zgodbe ljudi, ki so zbežali pred najokrutnejšimi dejanji, ki so postajala del njihovega vsakdana, in s tem verjetno tudi usodi, ki je čakala tudi njih – smrt.

Najprej sva se posvetili raziskovanju teoretične podlage, nato pa vsebinski analizi dela. Pripravili sva anketni vprašalnik, ki ga je reševalo 236 dijakov. Z njim sva želeli bolje spoznati, kako dijaki razumejo in sprejemajo problematiko begunstva ter kakšni so njihovi predsodki in mišljenja. Izvedli sva tudi intervju s Kajo Dosedla.

Raziskovanje je torej potekalo z raziskovanjem literature, z analizo zbirke reportaž, analizo rezultatov anketnega vprašalnika ter povezovanjem in primerjavo le-teh z besedilom in ugotovitvami, pridobljenimi z intervjujem.

2 BEGUNSTVO IN MIGRACIJE

Zaradi strahu in groze, ki so jo doživljali v svoji domovini, je bilo prisiljenih v svet zbežati kar 25.4 milijonov ljudi in za veliko večino le-teh (kar 84 %) skrbijo države v razvoju. Bogatejše države ne pokažejo interesa za pomoč. Mnogo beguncev je na begu že več let in se trudijo preživeti v državah, ki jih gostijo zelo veliko, kot so na primer Libanon, Turčija, Pakistan in Kenija. V teh državah je že več kot 3 milijone beguncev, kar potiska državo na mejo zloma, begunci živijo v težkih razmerah, nekateri brez osnovnih storitev, vsi pa se trudijo služiti ob kakršnemkoli dostopnem delu. Ti ljudje si želijo naprej, v boljše življenje, zanje in za svoje družine, zato se odpravljajo na težke, nevarne poti, ki jih drago preplačajo. Nekateri na poti umrejo, fizično in psihično so izmučeni, ko pa končno prispejo na svoj cilj, to ni vedno to, kar so si predstavljali.

(Povzeto po: <http://www.amnesty.si/begunci>)

2.1 Osnovni pojmi

V pogovoru pogosto uporabljamo vse tri izraze, in sicer: begunec, migrant, azilant. Ob prebiranju literature pa vidimo, da so med temi izrazi vendarle manjše razlike.

Če povzameva definicijo s spletne strani evropskega parlamenta, so **begunci** ljudje, ki imajo dobro utemeljen strah pred preganjanjem. Razlogi za preganjanje pa so številni. Med najpogostejšimi so: rasa, religija, nacionalna pripadnost, politično udejstvovanje in prepričanje ter drugo. Kot takšne jih je priznala njihova država gostiteljica, v katero so pribežali.

(Povzeto po:

<http://www.europarl.europa.eu/news/sl/headlines/society/20170629STO78630/begunska-kriza-v-eu-dejstva-in-stevilke>)

Slovar slovenskega knjižnega jezika nam kot definicijo besede **migrant** poda razlago, da je to tisti, kdor spreminja stalno ali začasno bivališče, zlasti iz gospodarskih vzrokov.

(Povzeto po: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=migrant&hs=1)

Azilanta lahko imenujemo tudi **prosilec za azil**. Azilant je človek, ki uradno zaprosi za azil v drugi državi, ker je v njegovi državi njegovo življenje ogroženo. Azil razumemo kot zaščito oz. neko zatočišče, ki ga da tuja država političnemu emigrantu. Azil, mednarodno zaščito, je Republika Slovenija kot podpisnica Ženevske konvencije in članica EU dolžna nuditi tistim posameznikom, ki te zaščite niso dobili v državi, v kateri imajo prijavljeno stalno prebivališče. Za azil prosijo posamezniki, ki so v svoji državi sistematično preganjeni zaradi svojega političnega prepričanja ali zaradi že omenjenih razlogov (verska, rasna, narodnostna in etnična pripadnost).

(Povzeto po:

<http://www.europarl.europa.eu/news/sl/headlines/society/20170629STO78630/begunska-kriza-v-eu-dejstva-in-stevilke>)

2.2 Zgodovina

Begunstvo, ki smo mu bili priča v zadnjih letih in ki ga poznamo danes, nikakor ni prvi pojav migracij. Lahko se osredotočimo tudi samo na Slovenijo, čeprav se predvsem nam mladim zdi nenavadno, da smo bili kdaj tudi mi oz. naši predniki tisti, ki smo oz. so bežali in iskali boljšo prihodnost zase ter za svoje potomce. Največji umik Slovencev iz njihovih domov in njihove države je bil v času prve svetovne vojne na območju soške fronte. Prebivalstvo iz desnega brega fronte je bilo praviloma izseljeno v Italijo, z leve pa v notranji del avstro-ogrske monarhije. Vojna je z domov pregnala okoli 100.000 ljudi. Odhajali so v begunska taborišča po vsej monarhiji in živeli v tako imenovanih »lesenih mestih«, ki so imela natančno organizacijo, urnike življenja, gibanja, okoli je bila žičnata ograja (lahko rišemo vzporednice z današnjimi dogodki, le da so jih včasih uporabljali za to, da so ljudi zadržali znotraj mej, danes jih želimo zadržati zunaj), imela pa so bolnišnice, vzgojne ustanove in delavnice. Tretje bojno leto je prinašalo najhujše, razmere so se zaostrile, prišlo je do hude lakote in ljudje so hrepeneli po vrnitvi nazaj domov. Do 1. januarja 1918 je bilo v notranjost monarhije pregnanih okoli pol milijona beguncev, od tega z območja italijansko-avstrijske fronte okoli 230.000. Iz avstrijskega Primorja je v begunskih taboriščih vojno preživljalo okoli 190.000 beguncev, od tega je bilo 64.259 Slovencev. Italijanske oblasti so po doslej znanih podatkih v Italijo oziroma na tako imenovane vmesne postaje izselile med 10.000 in 12.000 slovenskih beguncev. Tisti, ki so bili preseljeni v Italijo, so večinoma živeli v Breginjskem kotu, ostali pa so bili raztreseni po celotnem ozemlju Italije, nekateri celo v begunskih taboriščih. Mnoge moške so internirali v Sardinijo, živeli so od dnevne denarne podpore in v dodeljenih stanovanjih. Otroci so ostali brez izobrazbe, gibanje je bilo do neke mere omejeno, vladalo je domotožje in življenje na tujem, obkroženi so bili z drugačnimi navadami, jezikom itd. Ko je napočil konec vojne, so komaj čakali, da se lahko vrnejo nazaj, četudi so bili njihovi domovi uničeni, polja opustošena in njihova domovina ni bila več podobna tisti domovini, ki so jo pred nekaj leti zapustili. Njihova domovina dobesedno ni bila več njihova domovina, saj je po Londonskem paktu, podpisanem leta 1915, velik del slovenskega Primorja postal ozemlje Italije. Veliko ljudi je takrat sklenilo ostati v monarhiji, kamor so jih izselili. Izkušnje beguncev so bile različne, nekateri so služili s priložnostnimi deli in tako upali, da se bodo lahko zopet postavili na noge, pisali so, da jim gre dobro, a stvar je v tem, da drugega niso smeli pisati zaradi cenzure pisem. Od vseh ljudi, ki so se pognali v beg, še danes ne vemo, koliko se jih je vrnilo v svoje domove, koliko ostalo v begunstvu, mnogo pa jih je tudi izgubilo življenje.

Duhovnik Ciril Munih je v župnijski kroniki na Mostu na Soči zapisal: »Facit vojne? Zguba na vse strani. Zgubljeni očetje in matere, sinovi in hčere, zgubljeno zaupanje v človeško pravičnost, zgubljeni domovi in zgubljena – svoboda.«

(Povzeto po: http://www.100letprve.si/i_svetovna_vojna/begunstvo/)

V prispevku v časopisu Delo zrcalijo slovensko begunsko krizo v veliki vojni z današnjo begunsko krizo. Danes Slovenci namreč nismo videli žalostnega prizora reke tisočih, ki so bežali pred vojno, ki jih je prizadela približno 70 let nazaj, ampak vidimo le ljudi in probleme, ki se nas neposredno ne dotikajo in niso Slovenci, ne pripadajo našemu narodu, torej niso naša težava. Ne čutimo empatije do teh ljudi, čeprav smo sami v ne tako daljni preteklosti doživeli podobno usodo. Slovenci takrat niso bili nikjer dobrodošli, bili so omejeni. Če se zazremo v preteklost, vidimo podobnost teh zgodb.

Begunski sosvet pri Narodni vladi je leta 1918 v svojem poročilu celo zapisal: »Kar se tiče odnosov med domačim prebivalstvom in begunci, je begunski sosvet do sedaj ugotovil več žalostnih kakor razveseljivih pojavov. Zdi se, da so postali begunci po vsej Sloveniji – izvzemši nekatere kraje – prava teža in nadloga domačemu prebivalstvu ... Pri tej okolnosti je po drugi strani značilno dejstvo, da delajo največ hrupa proti beguncem ravno domači lenuhi in verižniki.«

»Zgodovine imamo polna usta, a v odločilnih trenutkih nanjo nekoliko pozabimo. Predvsem pa pozabimo na dejstva, ki nam morda v danem kontekstu ne pridejo prav. Kot na primer to, da so bili naši predniki tudi begunci in da so bili preseljeni – večina resda sicer znotraj lastne države. Kar pa jim ni lajšalo bivanja v begunstvu, saj je do njih vladalo precejšnje nezaupanje, predvsem pa so slabe življenjske razmere med vojno vplivale tudi na beguncem nenaklonjen odnos. Tako se tudi ne želimo prisiliti, da bi razumeli sodobno begunsko krizo. Sprejemamo jo kot neki tuj pojav, ker preprosto ne poznamo lastnih preteklih izkušenj. Za opozarjanje sicer ni nikoli prepozno, a gluhe in slepe je težko prepričati, da je begunstvo v večini primerov izraz izjemne stiske, ki jo je povzročila vojna, da je to stvar preživetja,« je povedala Petra Svoljšak, predstojnica Zgodovinskega inštituta Milka Kosa.

(Povzeto po: <https://www.delo.si/sobotna/slovenska-begunska-kriza-v-veliki-vojni-je-zrcalo-danasnje.html>, <https://siol.net/novice/slovenija/kako-je-begunec-postal-slovenski-premier-395090>)

Slika 1: Reka beguncev skozi Tržič, maj 1945

Slika 2: Pohod beguncev skozi Središče ob Dravi, oktober 2015

Vir: <https://www.preberi.si/content/view/12102549-V-Sredisce-ob-Dravi-prispel-nov-vlak-tisoci-beguncev-se-na-poti.html>

2.3 Vzroki

»Nihče ne zapusti svojega doma, razen če je njegov dom gobec morskega psa.« Warsan Shire, Teaching My Mother How to Give Birth

21. stoletje je polno napredka, novosti, izboljšanj, obenem pa pred očmi ljudi iz vsega sveta potekajo številni krvavi obračuni, brezobzirni napadi na osnovne pravice mnogih ljudi. Nedolžne žrtve konfliktov predstavljajo običajni ljudje, civilisti, ki so prisiljeni bežati zaradi strahu pred vsem, kar se dogaja v njihovem domu, kjer življenje preprosto ni več mogoče. In bežijo nekam, kjer si želijo zopet občutiti varnost, kjer jim ne bo potrebno v strahu zapustiti doma in se ozirati za morebitnimi bombnimi letali in nasilnimi vojaki. Želijo oditi nekam, kjer bodo lahko otroci hodili v šolo, kjer bodo lahko našli službe in živeli resnično življenje. Tako so večinoma v letih 2015 in 2016 v Evropo bežali ljudje iz Sirije, Iraka, Afganistana in Eritreje.

Sirija je krvavo žarišče obupa, smrti in vojne. Od leta 2011 tam poteka državljanska vojna, razmere so se dodatno zaostrole po vdoru Islamske države¹ na njihovo ozemlje. Po ocenah Združenih narodov je tam umrlo že četrta milijona ljudi, 7.6 milijona jih je bilo do leta 2014 prisiljeno zbežati iz svojih domov, od tega 4.6 milijonov v tujino. Ljudje so žrtve bombardiranja, pobojev, primanjkuje jim hrane, ni zdravstvene oskrbe, oblegani so z vseh strani in nimajo več priložnosti za varno življenje, ki si ga zaslužijo vsi ljudje.

V **Iraku** Islamska država izvršuje etnično čiščenje, torej prihaja do pobijanja drugače vernih prebivalcev, ugrabljajo ženske za spolne usluge, mučijo ljudi in izvajajo še številna druga grozljiva dejanja. Irak je imel že v zgodovini redka obdobja miru, od leta 2003 pa so razmere še slabše, država je v državljanski vojni. Iraške oblasti ponujajo nagrade za prejete ali ubite ameriške vojake, ugrabljajo novinarje. Združene države se trudijo z vojaškimi posegi, bombardiranjem in vdori umiriti nemogoče razmere.

Afganistan je prav tako država, v kateri se razmere ne izboljšujejo. Ubitih je mnogo civilistov, veliko jih je ranjenih, večina od teh žrtev je predpisanih talibanom in drugim upornikom. Že v zgodovini je bil Afganistan skozi stoletja prizorišče rednih krvavih spopadov, od sovjetsko-afganistantske vojne pa do razmer danes, ko traja invazija zahodnih sil pod vodstvom Združenih držav Amerike, ki pomagajo državnim silam v boju proti raznim talibanskim upornikom. Posledica teh desetletja trajajočih konfliktov je ta, da Afganistan velja za eno najnevarnejših držav na svetu, od koder bežijo mnogi.

Eritreja, obmorska država v severovzhodni Afriki, je območje, ki ga zapuščajo tisoči ljudje zaradi trajajoče vojaške obveznosti in sistema, ki predstavlja prisilno delo. Prepovedano se je politično udeleževati, vojaška obveza pa traja tudi do 20 let. Omejena je svoboda veroizpovedi, uničene so javne institucije, kot so na primer bolnišnice, šole ...

¹ Islamska država in Levanta (angleške kratice: IS, ISIS ali ISIL) je džihadistična (verska dolžnost islamskih vernikov – sveta vojna, boj, trud) vojaška skupina v Iraku in Siriji, ki želi ustanoviti islamsko državo (kalifat), v katerem bi vladalo šeriatsko pravo (pravna norma, predpisi verskega in posvetnega prava, božanski zakoni islama) in vahabistična verzija islama ter je razglasila versko avtoriteto nad muslimani vsega sveta, zagovarja versko nasilje in vse, ki se ne strinjajo označi za verske odpadnike.

Zaradi spopadov je znotraj **Južnega Sudana** razseljenih 1.6 milijona ljudi, okoli 600.000 pa jih je zbežalo v sosednje države. Milijoni ljudi trpi pomanjkanje hrane, obe strani, ki se borita, pa zažigata domove, bolnišnice in druge javne ustanove.

Nigerija je prizorišče krvavega obračuna, ki je vzelo življenje že 17.000 prebivalcem, predvsem iz verskih vzrokov. Milica Boko Haram² ubija nedolžne iz verskih vzgibov, od leta 2009 napadajo vasi, ugrabljajo ženske, posiljujejo deklice, s samomorilskimi bombnimi napadi strašijo in uničujejo državo. Vojska se upira s prekomerno silo, razširjeno je mučenje tudi s strani policije.

Jemn je prav tako prizorišče, kjer se kršijo številne človekove pravice, prihaja do prisilnih izgonov in številnih pobojev, poleg tega pa obe strani za svoje interese in v svoje boje novačita tudi otroke.

Demokratska republika Kongo je opustošena, svoje domove pa je zapustilo več kot milijon ljudi, ki bežijo pred krutimi poboji in posilstvi. Država je pretresena zaradi nasilja nad ženskami in deklicami, ki jih ugrabljajo in množično posiljujejo, mnogokrat gre tudi za spore med pripadniki različnih skupnosti.

Somalija je prav tako ena izmed držav, kjer za svoje boje izkoriščajo in novačijo otroke, prebivalstvo je v strahu pred stalnimi poboji, mučenjem in ugrabitvami civilistov. Al-Šabab izvaja javne poboje, kamenjanje do smrti, amputacije udov in bičanje. Vladne sile izkoriščajo svojo moč nad nedolžnimi deklicami in ženskami, izvajajo zunajsodne poboje in marsikaj drugega.

(Povzeto po: <http://www.amnesty.si/zakaj-bezijo>)

Zaradi vseh teh razlogov se lahko resnično zamislimo in nehamo spraševati, zakaj se ti ljudje ne borijo za svojo državo, kajti nekaterih stvari sami preprosto ne morejo rešiti. Prav tako pa se fantje ne morejo večno skrivati pred tem, da jim bo kdo v roke potisnil orožje in postavil pred »sovražnike«, deklice pa se ne morejo umikati, bežati in ne zapuščati hiš zaradi strahu, da jih bo zunaj zgrabila pohotna roka moškega. Ljudje pač niso prenesli več tega življenja, življenja polnega skrivanja, sramote, strahu in krvi. Življenja, ki pravzaprav sploh ni življenje. Ljudje, ki imajo moč, oblast, vojsko, jih prisilijo v skoraj neplačano delo, jih stradajo, živijo v neprimernih razmerah, brez prihodnosti. Se še vedno sprašujemo zakaj prihajajo sem? Res je, da vsi nimajo enakih razlogov. Nekateri le verjamejo, da jim Evropa ponuja nekaj več in izkoristijo položaj, da odidejo, drugi pa resnično bežijo, ker tam, kjer so bili, ne morejo živeti.

² Islamska država zahodne Afrike, džihadistična organizacija, delujoča v severovzhodni Nigeriji, Čadu in Kamerunu, ki velja za najbolj smrtonosno teroristično organizacijo na svetu.

2.4. UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees)

Agencija Združenih narodov za begunce je bila ustanovljena po koncu druge svetovne vojne, natančneje 14. 12. 1950, z namenom pomagati Evropejcem, razseljenim zaradi vojne, v državah, kjer so iskali varno zatočišče. Ustanovljena je bila z mandatom treh let, po pretečenem roku pa naj bi se razpustila. Toda UNCHR obstaja in opravlja svoje delo še danes – štiti in podpira begunce po vsem svetu, zato to organizacijo vidimo večkrat omenjeno tudi v knjigi *Na begu*. Leta 1954 je organizacija prejela Nobelovo nagrado za mir za izjemen prispevek k izboljšanju položaja beguncem v Evropi. Dekolonizacija v šestdesetih letih je povzročila prvo večjo begunsko krizo na afriškem kontinentu, v naslednjih dvajsetih letih pa je organizacija pomagala več tisočim razseljencem v Aziji in Južni Ameriki in leta 1984 prejela drugo Nobelovo nagrado za mir za pomoč beguncem po vsem svetu. V sodobnem času je agencija UNHCR pomagala pri reševanju velikih begunskih kriz v Afriki, Aziji in Bližnjem Vzhodu, s svojimi sredstvi in znanjem je pomagala številnim obupanim ljudem brez državljanstva, razseljenim znotraj države ali drugam. Danes organizacija zaposluje 10.800 oseb, ki so dejavni v 128 državah, s proračunom 6,54 milijard ameriških dolarjev. Od začetka svojega delovanja je pomagala več kot 50 milijonov beguncem po celem svetu, da so lahko znova zaživel.

Slovenija je leta 1992 pristopila h Konvenciji o statusu beguncem iz leta 1951 in k njenemu Protokolu iz leta 1967. UNHCR Slovenije v stiku z vlado, ministrstvi in vladnimi agencijami, podaja svoja mnenja o zakonodaji, ki neposredno vpliva na življenje beguncem in prosilcev za azil. Sodeluje z nevladnimi agencijami, ustanovil je Delovno skupino za zaščito beguncem, ki se tedensko srečuje, išče rešitve in izboljšave v zvezi s prošnjami za azil, identifikacijo ljudi, podpira, svetuje in oskrbuje ljudi ter skrbi za njihovo integracijo. Skrbi za odnose z mediji, objavlja informacije in se trudi skupaj z drugimi članicami Evropske unije, da najdejo učinkovit odgovor na krizo. Podpira izvajanje globalne strategije UNHCR za zagotavljanje enakih pravic (Age, Gender and Diversity – AGD).

(Povzeto po: <https://www.unhcr.org>)

3 NA BEGU

Moderni eksodus (2005–2016): z begunci in migranti na poti proti obljubljenim deželam

Osnovni vzrok in tudi vir raziskovanja je zbirka reportaž *Na begu*, avtorja Boštjana Videmška. Najin namen ni znova le naštetih teoretičnih dejstev in statistiko o begunskem valu, kot so naštevati in pisali že mnogi pred nama. Želiva si spoznati odnos ljudi do prišlekov, do beguncev in to delo nama omogoča dobro osnovo. Bistvo smo še vedno mi, čeprav se to sliši skorajda sebično, glede na to iz kakšnih krutih, nečloveških razmer prihajajo ti ljudje. Ampak kako naj ti ljudje zaživijo brez naše pomoči? Podobno se sprašujejo tudi oni – Nas bo rešil svet? Sam svet jih ne bo rešil, lahko pa bi jim pomagali ljudje. Toda zastavlja se vprašanje, ali smo to pripravljeni storiti. Smo pripravljeni pomagati nekomu, ki ga ne poznamo? V trenutku takšnega vprašanja bi se morali zavedati, da so nekoč v preteklosti bili tudi naši predniki tisti, ki so bežali, ko je bilo v naši državi ogroženo njihovo življenje. Obenem bi se morali zavedati tudi tega, da bomo morda tudi mi kdaj v prihodnosti (upamo, da ne) prisiljeni oditi in iskati drugo življenje.

Upravičeno se lahko sprašujemo, kako je mogoče, da lahko eno življenje velja za pomembnejše, za večvredno od nekega drugega življenja? Vedno obstajamo mi in na drugi strani obstajajo oni in nikoli ni med nami zabrisane meje. Stroga ločitev. Mi. Oni. Dandanes je pravzaprav privilegij biti rojen v miru in blagostanju, toda tega se mi, predvsem mladi, čeprav tudi odrasli niso izjema, premalo zavedamo. A ni nekako samoumevno, da so naše najhujše skrbi spraševanje v šoli, zamujanje v službo zaradi polnih cest ali zastoji na poti na poletne počitnice? Res imamo resne skrbi. Sarkazma polne besede seveda. Kako je mogoče tako drastično pomanjkanje empatije in sočutja? To so le nekatera od vprašanj, ki jih v knjigi *Na begu* zastavlja Delov novinar in krizni poročevalec Boštjan Videmšek. Knjiga je polna realnih in večkrat krutih osebnih zgodb beguncev, ki dobijo imena in obraze, kar smo nujno potrebovali. Obnašati smo se namreč začeli hladno, odmaknjeno, neemocioalno, nemoralno, neempatično, apatično, postali smo polni antipatije, kot da ti ljudje ne bi imeli imen, obrazov, usod, zgodb. Na begu je zgodba o izgubljenih sanjah in upanju ter iluziji o popolni rešitvi, o peklu, ki ga je ustvarila naša civilizacija, in o naši državi, ki po Videmškovih besedah, kriči zaradi bolečine drugega. Najtežje pri prebiranju teh zgodb je hudo spoznanje, da nič od tega ni le v knjigi; vse zapisano ni le avtorjeva domislica, fikcija, ampak je to grozljiva zgodba včerajšnjega, današnjega in jutrišnjega dne.

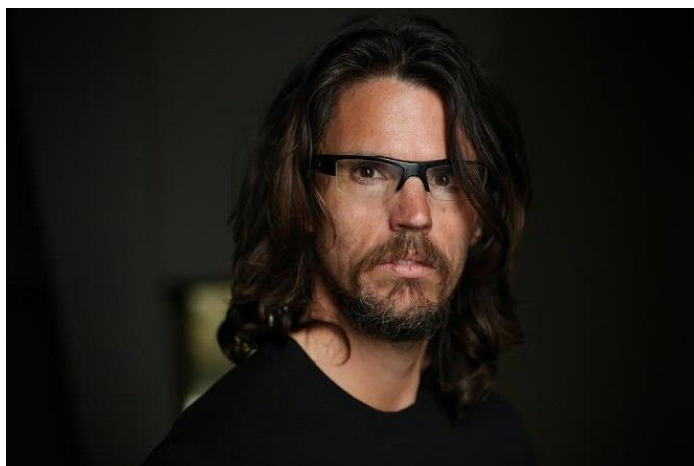
(Povzeto po: <https://www.sensa.si/osebna-rast/bostjan-videmsek-kraja-bolecine-drugega-je-zlocin/>)

Na begu je besedilo, ki ga žanrsko uvrščamo med dokumentarno literaturo oziroma jo označujemo kot zbirko reportaž. Zaradi same pomembnosti tega novinarskega žanra za sporočilnost tega dela sva se odločili, da omeniva tudi nekaj splošnih informacij o reportažah in malce natančneje opredeliva, zakaj se nama zdi pomembno, da je to delo zapisano in sestavljeno točno tako, kot je.

3.1 O avtorju

Boštjan Videmšek (1975) je novinar oziroma krizni poročevalec časopisa Delo ter sodelavec tudi mnogih tujih časopisov, revij in spletnih portalov, kot so na primer El Periodico, New York Times, Politico, El-Diario, Ahora Semenal, The Chronikler in drugih. Od leta 1998 je poročal s skoraj vseh kriznih žarišč po svetu, tudi Sirije, preden so prepovedali delovanje novinarjev zaradi prevelike ogroženosti. Izkušnje in videno iz teh žarišč je opisal v dveh odmevnih knjigah z naslovoma Vojna terorja: deset let po 11. septembru (2011) in Upor: Arabska pomlad in evropska jesen (2013). Na begu: Moderni eksodus (2005–2016): z begunci in migranti na poti proti obljubljeni deželi, velja za zadnji del trilogije kriznih žarišč. S Samom Rugljem in Žigo X. Gombačem pa je tudi soavtor izpovedne knjige o pripravah na ultramaraton z naslovom Ultrablues, ki je bil izdan leta 2014, ter avtor besedila za dramo Rokova Modrina. Njegovo najnovejše delo z naslovom Dispatches from the Frontlines of Humanity: A Book of Reportage (Poročila s frontnih črt človečnosti) je bilo izdano le v angleškem jeziku pri založbi Cambridge Scholar Publishing. Dela Boštjana Videmška so široko priznana in posledično je prejemnik številnih novinarskih nagrad, tako domačih kot tujih, leta 2015 pa je bil izbran tudi za »mladega voditelja Evrope«.

(Povzeto po: <https://www.bukla.si/knjigarna/druzbene-vede/politika/na-begu-moderni-eksodus-20052016-z-begunci-in-migranti-na-poti-proti-obljublji.html>)

Slika 3: Boštjan Videmšek

Vir: <https://apparatus.si/098pod/>

3.2 Novinarstvo in reportaža

»Novinarji so profesionalni pripovedovalci zgodb današnjega časa. Pravljica se začne: »Nekoč pred davnimi časi.« Novinarska zgodba se začne: »Petnajst ljudi je bilo danes ranjenih, ko se je avtobus potopil ...«. Novinarjevo delo je v iskanju in pisanju zgodb.« (Bell 1991: 147)

Novinarji imajo v družbi zelo pomembno vlogo. Imajo neverjetno moč, prikažejo lahko nove zgodbe in pokažejo nam lahko resnico, oblikujejo družbo, javna mnenja, poiščejo lahko nov zorni kot in prikažejo nekaj, kar bi svet moral začeti pozorno opazovati, ne pa samo obračati pogled stran. Prikazujejo vsakdanje zgodbe ali pa poiščejo čisto svojo, najpomembnejšo, ki jo želijo prikazati svetu. Novinarji današnjega časa niso več suhoparni posredniki informacij ampak pripovedovalci (sicer resničnih) zgodb. Novinar mora ljubiti resnico pravijo, mora jo znati poiskati in pravilno predstaviti, ljudje se namreč zanašajo nanje, na pristnost in realnost tega kar so zapisali. In pomemben del je tudi ta, da bodo ljudje iz tega kar bodo prebrali oblikovali svoja mnenja. Če bo delovalo negativno, če bodo prisotni predsodki ali kaj podobnega bodo ljudje to zaznali in prenašali naprej. Tako se kaže novinarjeva moč, moč medijev. Novinarji so mnogokrat spoštovanja vredni, pogumni ljudje, ki v življenju tvegajo. Kot je Boštjan Videmšek obiskoval najnevarnejše dele sveta, spremljal vojne, napade, udare, in ni bil edini. Veliko novinarjev je bilo ugrabljenih, ubitih, da bi s tem najslabši ljudje poslali sporočilo javnosti. Biti novinar pomeni imeti nekaj posebnega, voljo do tega, da pokaže ljudem resnico ne glede na vse, da tvega, je pripravljen žrtvovati vse za zgodbo. Pa ne kakršnokoli zgodbo ampak zapis, ki bo ljudem odprl oči.

Reportaža je pripovedovalno besedilo, ki je namenjeno širši javnosti, zato spada med publicistična besedila. Je novinarski žanr, ki nam poda informacije o določenem dogodku, ki se je zgodil na določenem kraju v določenem času. Podane informacije so aktualne, zanimive, vezane na določena družbena dogajanja (vojne, udari, konflikti ...) in tukaj ni prostora za fikcijo oz. domišljijo. Bistvo novinarstva je vsekakor prikazovanje resničnosti točno takšne, kot je, in pravijo, da je novinarjeva dolžnost do javnosti, da je resnicoljuben. Obenem je resnicoljubnost tudi njegova glavna odlika. (Hribar 2016)

Reportaža želi popeljati prejemnika besedila na kraj dogodka in je besedilo, ki je lahko tudi izrazito osebno obarvano. To se kaže na primer v izbiri besed, v rabi t. i. dramatičnega sedanjika, v subjektivnem prikazovanju ozračja in v kombiniranju zvoka in slike. Najobičajneje je reportaža zapisana tako, da sporočevalec v njej sam ne komentira predstavljenega dogodka, temveč to prepusti drugim, podatke in dejstva pa predstavi tako, da govorijo sami zase. Poznamo tudi več vrst reportaž kot so dogodkovne, potopisne, portretne, dokumentarne in drugo. Za reportažo je značilno, da odgovore na ključna novinarska vprašanja kot so kdo, kaj, kje, zakaj in kdaj se je nekaj zgodilo ne predstavijo kar v prvem odstavku zapisa kot veliko drugih novinarskih žanrov, ampak si ti odgovori sledijo kot tako imenovan »kapljajoč uvod«. Vse nam ni podano takoj, ampak opisano skozi zgodbo, počasi in natančno.

Pomemben del reportaž pa nam vsekakor predstavlja tudi fotografija, ki lahko včasih zavzema velik del reportaže. V našem primeru število slik ni tako veliko, a tiste, ki so, so izbrane z namenom, da podprejo napisano in spodbudijo nove odzive. Mnogokrat fotografije predstavljajo v reportaži tisto, kar bralca pritegne k branju in ima prikazano ravno tisto bistvo v nadaljevanju zapisanega. To se zelo dobro vidi tudi v našem analiziranem delu. Fotografija je tam, ker nas pusti v zraku in se začnemo spraševati, kaj se je tukaj zgodilo. V uvodu tako vidimo deklico v objemu policista, zmedenost in radovednost vodita k bistvu zgodbe. Želimo si poiskati pomen te fotografije, tega objema. Fotografija nosi prav posebno vlogo, saj zgodbo pripoveduje na drugačen način, iz drugačne perspektive – skozi oči fotografa.

Na begu je zbirka reportaž in misliva, da ravno zaradi tega doseže boljši učinek na bralcih, kajti ni zgolj neko namišljeno ali iz druge roke pridobljeno znanje oz. navdih, ki ga po navadi opišejo v literarnih delih. Naloga reportaže je, da nam govori o nekih aktualnih, žarečih dogodkih in problemih, kot je v našem primeru begunska kriza, in Videmšek je želel pri ljudeh dobiti primeren odziv. S svojim stilom, izbiro besed, vključenimi slikami, dramatičnemu prikazovanju in navajanju dejstev z navidezno hladnim pogledom je pustil, da ves ta skupek naredi učinek. Naredi, da začnemo čutiti, se zavedati, da je to realnost, da smo mi ta realnost. Boštjan Videmšek je v intervjuju³ povedal: »Želim prebiti opne zaznave, če je to sploh še mogoče, pripeljati bralko in bralca do refleksije časa in prostora.« To je storil z zbirko teh reportaž. S svojimi reportažami se je želel prebiti v misli ljudi, ki so začeli te dogodke preprosto ignorirati. Lažje je usmeriti pogled stran in tudi, če te stvari vidimo, ne bodo vzpodbudile resnih emocij. Videmšek pa je želel, da začnemo ljudje opazovati in razmisliti o tem, kaj smo postali. Doseči je želel le to, da bi se ozrli tja kjer nas potrebujejo, da bi prišel do odziva. Noče, da ostajamo hladni in ne skrbimo za svet okoli nas, tudi mi smo namreč del le tega. Kritizira nas in v bistvu našo celotno državo. Sprašuje se, kako lahko naša država kriči ob bolečini nekoga drugega, da nazadnje mi izpademo kot žrtve, ne pa tisti, ki to resnično so. Nismo bili pripravljeni, javnost je bila neetična, bili smo izgubljeni.

Boštjan Videmšek je na vprašanje o tem ali ga moti to, da so ljudje velikokrat predstavljeni le kot številke. Njegov odgovor je bil takšen: »Seveda, me moti. Motijo me tudi klimatske spremembe, vojne, nevednost, nenačelnost, nekonsistentnost, neetičnost, razpršenost pozornosti, upadanje števila tiskanih časopisov in knjig. Vendar je to realnost, in s to realnostjo se skušam boriti na način neke stare šole ali z modernimi orodji. Mislim, da lahko novinarstvo, ki ga imam rad, preživi samo v radikalno objektivni subjektivizaciji realnosti. To pomeni, da je vedno in povsod treba zavzeti stališče... To je orodje in orožje spopada s tem, kar moti. Problematično je, če se zadovoljiš z izdelkom samim in nimaš neke večje ambicije. Edini smisel našega dela je to, da realno vplivamo na kakovost življenja nekoga drugega.«

³ Miklavčič K., Objavljeno: 19. 2. 2019, časopis Delo. »To, kar počnem, je stara šola reportažnega novinarstva.«. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.delo.si/kultura/knjiga/to-kar-pocnem-je-stara-sola-reportaznega-novinarstva-148843.html>

3.3 Predstavitev knjige

Zbirka reportaž Na begu, Moderni eksodus (2005–2016): z begunci in migranti na poti proti obljubljenim deželam je knjiga težke tematike, ki ni preprosta za branje. Že samo dejstvo, da je delo raziskovalnega novinarja, nam pove, da je vsaka stvar opisana natančno, preberemo ogromno podatkov, ki zapolnijo zgodbo v popolnoma drugem smislu kot običajna literarna dela, ki jih še vedno beremo z zavestjo, da je delo plod avtorjeve domišljije. Pri reportaži osnova ni fikcija, ampak je realnost. V knjigi Na begu avtor predstavi usode več sto beguncev, ki so bili prisiljeni zapustiti svoje domove in svojo domovino zaradi nevzdržnih razmer, v katerih so bili prisiljeni živeti. Zaradi revščine, vojne, krutosti vsakdana ...

Temelji tega dela so osebne izpovedi tako beguncev, velikokrat iz najbolj krvavega območja današnjega časa – Sirije, kot tudi avtorja samega, ki opisuje svoje izkušnje in nam pokaže svoje doživljanje boja obupanih ljudi za boljše življenje, ki ga je spremljal že od samega začetka. Knjiga je nastajala več let, avtor je opravil več kot dva tisoč intervjujev z ljudmi iz različnih držav in potoval z njimi po begunskih poteh. Na begu je knjiga o tem, kako se avtor znajde doma, v Sloveniji, kjer vidi, da razmere le niso tako sanjske, kot so si ljudje želeli, ko so hiteli proti Evropi. Skoraj dve desetletji je spremljal dogajanje po kriznih žariščih, vojnih območjih in prebijanju ljudi do njihovih obljubljenih dežel, ko pa je prišel do svoje domovine, skupaj s številnimi drugimi, pomoči potrebnimi, je uvidel naš odziv. Odziv države, ki ni bila pripravljena. Države, v kateri so se ljudje soočali z rasizmom, ksenofobijo⁴ in na trenutke nič kaj bolj človeškim ravnanjem, kot že v marsikateri državi, ki so jo prečkali poprej.

(Povzeto po: Videmšek, B. (2014): Na begu, Moderni eksodus (2005–2016): z begunci in migranti na poti proti obljubljenim deželam)

Slika 4: Sicilija, Italija, april 2015

Vir: <https://www.sensa.si/osebna-rast/bostjan-videmsek-kraja-bolecine-drugega-je-zlocin/>

⁴ Ksenofobija je izraz, ki označuje strah pred tujci in vsem, kar je tuje. Ta strah je razlog, da se vzbuja tudi sovražen odnos do tujcev.

Z natančno analizo bova poskušali prikazati bistvo tega dela, v katerem je želel avtor na neolepšan način, v obliki novinarske reportaže, predstaviti doživljanje ljudi krute poti v boljše življenje. Obenem pa nam je še posebej želel prikazati podobo nas, kaj smo mi postali, kako se mi odzivamo na ljudi, ki so doživeli stvari, ki si jih ne moremo, niti ne upamo predstavljati. Res nam opisuje njihove zgodbe, v katerih opisuje njihov boj za svobodo in življenje, toda še vedno se nekako zdi, da je poudarjeno doživljanje in sprejemanje ostalih, tistih, ki stojimo na drugi strani meje. Ko sva prebrali knjigo, sva se lahko začeli spraševati isto vprašanje kot vedno več beguncev in migrantov – Jih bo svet res rešil? Predstavljali sva si, da je v Sloveniji morda drugače, pa sva kaj hitro spoznali, da je vsepovsod bolj kot ne enako. Ti ljudje niso več ljudje, so številke, popotniki, ki jih je potrebno čim prej spraviti na nadaljnjo pot. Redki so tisti, ki so resnično pripravljeni pomagati, zaradi lastne dobrote in želje po dobrem življenju za vse. To so tisti, ki razdeljujejo hrano, odeje, pomagajo iskati izgubljene otroke, ločene od svojih staršev, prestrašene v še eni izmed mnogih držav, ki so jih prehodili, počasi z vedno manj upanja na pravo pomoč in pravo življenje. Skušali bova prikazati bistvo reportaž, jih dodobra analizirali in upava, da bova s tem prikazali sliko današnje družbe skozi oči Boštjana Videmška, ki skuša dati pomen vsem tistim, ki v obupu prečkajo naše meje in želijo zopet občutiti, kako je, ko imajo dom, varnost, življenje.

3.3.1 Prvi del: *Izgubljene iluzije*

Prvi del je sestavljen iz štirih podpoglavij z zanimivimi, na prvi pogled popolnoma nepovezanimi naslovi, kot so Gozdna republika ali Ko zorijo jagode. Znajdemo se na meji med Španijo in Marokom, kjer se v gozdu skrivamo in čakamo na priložnost za preskok ograje. Afričani, ki lačni in brez strehe nad glavo čakajo, da bi jim morda uspelo. Ob ograji se vidijo številne (ne)uspešno uporabljene lestve, s pomočjo katerih so želeli priti v svojo obljubljeni deželo, katere luči že vidijo na drugi strani. A Španci jih vedno znova ustavljajo in vračajo nazaj preko meje, obenem pa jih ves čas preganjajo Maročani, ki odkrivajo skrivališča obupanih tujcev, jih zapirajo v taborišča in nato peljejo do alžirske meje. Obupani pa se vedno znova vračajo nazaj. To je vse, kar lahko naredijo. Nimajo se kam vrniti, v Srednji Afriki jih čakata trpljenje in smrt, obenem pa se preprosto ne morejo vrniti tja praznih rok in reči, da jim je spodletelo, ko pa se številni domači zanašajo na njih in v njih vidijo svoje rešitelje. Spoznamo dečka, ki so ga želeli za vojaka, ki vztraja, kljub temu da je že enkrat hudo nastradal ob poskusu prehoda preko meje. Spoznamo njihovo gozdno življenje, njihove zgodbe, njihovo strast – nogomet, njihov vsakdan. Misli Afričanov so bolj kot ne skupne, saj so vsi izgubili iluzijo o tej obljubljeni deželi, a še vedno si je želijo, saj je to še vse, kar imajo. Poškodovani, mnogokrat deportirani nazaj, največkrat s sporočilom za svoje rojake, naj raje ostanejo doma, saj v Evropi niso dobrodošli.

V naslednji reportaži se znajdemo na Siciliji, kjer begunci pravijo, da je Italija tretji svet, ne Afrika. Spoznamo kruto usodo, ko se na morju kvarijo motorji ribiških ladij, s katerimi tihotapci prevažajo begunce v njihovo obljubljeni deželo, a na tej poti jih veliko izgubi življenje. Lampedusa je turistični otoček, ki ga je begunski val presenetil in je lep primer tega, kako različni smo si ljudje. Medtem ko so se nekateri sončili na bližnji plaži ob luksuznih hotelih, je malce stran priplulo tisoče shiranih, obupanih ljudi, ki niso vedeli niti tega, kje so.

Ti ljudje bi bili pripravljeni delati karkoli, le da se jim ne bi bilo treba vrniti nazaj, kjer so dovolj pretrpeli. Znajdejo se v slabih razmerah v nastanitvenih centrih, kjer je le malo prostovoljcev in humanitarne pomoči (kar nam zopet pove nekaj o naši empatiji in morali). Olajšanje, ko jih rešijo iz vode, je kratkotrajno, sprašujejo se, ali jih bodo poslali domov, kaj so storili narobe. Spoznavajo, da je bilo njihovo tveganje zaman.

Reportaža z naslovom Ko zorijo jagode govori o beguncih v Španiji, ki so izgubili še tisto malo plačano delo, ki so ga lahko opravljali kot nabiralci jagod, saj so delo prevzeli domačini zaradi velike gospodarske krize. To je bilo njihovo soočenje z novo evropsko resničnostjo. Pravijo, da živijo kot podgane, investirali so v svojo prihodnost, večkrat je cela njihova vas zbrala denar, da so lahko nekoga poslali naprej, da bi prišel v Evropo in tako morda uspel poskrbeti tudi zanje. Odločili so se, da bodo vztrajali do konca, saj jim drugega tako ali tako ne preostane. Še huje pa so se zaostrole razmere v Grčiji, ko je prišlo do gospodarske krize. O tem govori zadnja reportaža z naslovom Zaton civilizacije. Več sto tisoč migrantov je ostalo brez dela, ujeti so bili v temačnih četrtih Aten in Patrasa, od koder so se ilegalno poskušali prebiti naprej v Italijo. Slišale so se zmerljivke in niso mogli več prenašati poniževanja ter rasizma, poslušati groženj in veljati za kriminalca, nevrednega pravega življenja. Pravijo, da če bi vedeli, kaj jih čaka, se ni bi nikoli sploh odpravili na pot. To je bil torej opis te izgube iluzije, saj so ljudje nehali verjeti v obljubljeni deželo, nehali so verjeti, da jih bo svet rešil, a preprosto jim ni več preostalo drugega, kot da vztrajajo, saj nazaj namreč ne morejo. Vse kaže, da jim je onemogočena tudi pot naprej. V tem poglavju težko najdemo zgodbo z lepim koncem.

3.3.2 Drugi del: Zlom

Najobsežnejši del reportaž predstavlja njihov osrednji del z glavnimi naslovom Zlom, ki je sestavljen iz sedmih reportaž. Z glavnim naslovom se ujemajo tudi vsi nadaljnji naslovi; kot na primer Sirija, največja tragedija našega časa, Moja družina ni umrla, Ubila jo je Evropa, Dobri ljudje so pomrli ali zbežali, Izgubljena generacija sirskih otrok, Oče se je bal za nas, ženske ... Dejstvo, da so ti naslovi pravzaprav resnične izjave iz njegovih intervjujev, naredi situacijo še bolj žalostno in kruto. Temnopolti Afričani so se po izbruhu vojne v Libiji znašli v navzkrižnem ognju in postali največje žrtve državljske vojne. Gadafigev režim jih je prisilno vključeval v svoje enote, tisti, ki so zavrnil sodelovanje, so bili zaprti ali na mestu ustreljeni. Bežali so pred afriško vojno in bedo, nato so umrli zaradi evropske brezbriznosti. Pokvaril se je motor ladje, niso imeli stikov z obalo, stradali in dehidrirali so, veliko jih je zbolelo, nekateri so omagali. Pred libijsko obalo je utonilo okoli osemsto afriških beguncev, na pomoč pa jim ni priskočil nihče. Najhujše so zgodbe mladih mamic z dojenčki, ki so jih v libijskih zaporih posilili pazniki ali njihovi prijatelji. Niso se mogle braniti, dogajalo se je vsakodnevno, delali so z njimi, kar so želeli, nato pa so zanosile in so se jih znebili tako, da so jih poslali Evropo. Toda tukaj jih ne čaka boljše življenje. Te ženske so večinoma neizobražene, z majhnimi otroki, njihove družine doma jih bodo zavrnil oz. se jim odrekle, torej nimajo ničesar več. So zlomljene. Humanitarnih delavcev je premalo, beguncev je vedno več, ljudje jih vidijo kot breme, kot virus, ki bo zasedel Evropo in ogrozil evropski način življenja. Oni pa si le želijo življenja, čeprav vedo, da ne bodo nikoli živeli normalno zaradi stvari, ki so jih videli, doživeli, stvari, ki jih vedo. Hrano iščejo po smetnjakih, skrijejo se pod

tovornjake, da se tako nelegalno prebijejo naprej, saj ne morejo več ostati v Grčiji, ne smejo kupovati v centrih, saj jih preženejo ali okradejo, znajti se morajo, kakor vedo in znajo. In potem imamo mi njih za kriminalce. Žalostno. Zapisano je, da so migranti in begunci ljudje našega časa, krivi so namreč za vse, drugačni so, takoj jih je mogoče prepoznati in obsoditi. Slišati je, da jim je bilo bolje tam, kjer so bili prej. Tam so jih imeli ljudje radi, živeli so v medsebojnem spoštovanju, pomagali so si, bili so skupaj, tu pa poteka boj za preživetje. Doma bi vsaj umrli častno, ljudje bi ohranili spomin nanje, jih pokopali, zdaj pa sploh ne vedo, kje so. Posameznik se počuti, kot da je izdal zaupanje svoje družine, saj ne more pomagati niti sebi, kaj šele njim. Ti ljudje so v Evropo prišli po mir, zdaj pa jih Evropa meče v smrt. Doma so vsaj za kaj živeli, za koga živeli, imeli so dostojanstvo, tukaj nimajo ničesar.

Zgodba Vasima Abu Nehija je ena najbolj šokantnih zgodb. Sirskega begunca so tihotapci skupaj z njegovo ženo in dvema majhnima otrokoma odložili na čereh pred otokom Samos, sami so se morali prebiti po skalni steni navzgor, izmučeni, dehidrirani, na koncu naj bi jih čakala pomoč. Ko so po težkih mukah dosegli vrh, tam te obljubljene pomoči ni bilo. Žena je prepričala moža, naj gre sam naprej in poišče pomoč, saj so bili ona in otroka prešibki, žena pa je verjela v moža in v njihovo rešitev ter konec trpljenja. Sirec, ki je prav tako potoval z njimi, mu je dal sveto prisego, da bo ostal z njegovo ženo in otroki. Vasim je hodil, celo plaval, kričal, da bi se ga usmilil ribiški čoln ali nase opozoril ljudi, nato pa je videl, da je otok zajel požar. Skoraj je izgubil prisebnost. Zagledal je hišo ob čereh, domačin mu je pomagal, a je poklical policijo, ki je Vasima aretirala in ga vrgla v ječo. Šele kasneje je prišel prevajalec, da je lahko prosil za pomoč za svojo družino. Vkljenjenega so ga peljali na morje, vendar mu niso pustili iskati žene in otrok. Na postaji je srečal Džihada, begunca, ki mu je zaupal življenje svoje družine, ki mu je povedal, da njegova žena ni mogla hoditi in je tudi on odšel naprej. Prijeli so ga in ga obtožili, da je zakrivil požar, čeprav se je požar začel popolnoma na drugem koncu otoka in Džihad naj bi še danes čakal na sojenje v zaporu. Vasima so ves čas pustili vkljenjenega in nad njim izvajali nasilje tako, da so mu kot vernemu muslimanu proti njegovi veri predvajali pornografske filme. Po nekaj dneh je prišla predstavica Združenih narodov, ki mu je pomagala, in po mesecu dni so bili njegova žena in otroci šele razglašeni za pogrešane. Policisti so jih iskali, a uradno nikogar niso našli. Ko je končno le dobil dovoljenja za bivanje v Grčiji in se je lahko svobodno gibal po otoku, je odšel na lastno pest iskati svojo družino. Našel jih je le dvesto metrov stran od tam, kjer sta bila pred meseci s policistom, našel je ostanke in nakit svoje družine in bil je pretresen. Ubili so jih, ker jim niso hoteli pomagati. Vasim je podal tožbo proti morilcem svoje žene in otrok, ki so živi zgoreli. To je bil njegov edini cilj – najti pravico za svoje ljubljene. Potem je bil le še mrtev človek, ki ni imel več razloga za življenje, saj so mu vzeli vse. Njegova zgodba se ni nikoli prebela v medije in nihče ni bil kaznovan za to. To je le ena izmed zgodb, ki kaže na človeško brezsrčnost, s katero na begunce ne gledamo kot na ljudi. »Moja družina ni umrla. Ubila jo je Evropa«. Zlom je iz tega razloga pravi naslov tega dela reportaž. Zlomljeni so namreč ljudje, zlomljen pa je tudi naš občutek morale in empatije. Priče smo zlomu vrednot in upanju v svet, v ljudi.

3.3.3 Tretji del: *Posledice*

Zadnji del, ki večinoma predstavlja razmere na našem ozemlju ali blizu le-tega, zavzema šest podpoglavij. Ne začne se nič bolj pozitivno in moralno kot vse reportaže do zdaj. Predstavljamo si, da so razmere tu v razvitem in odprtem delu Srednje in Južne Evrope boljše, oblasti so pripravljene na prihod tujcev, podkovane, pomoči je dovolj, beguncem se godi dobro. A stvari niso niti blizu te trditve. V Sredozemlju je pravzaprav množično grobišče, samo v prvi polovici aprila 2015 je na poti iz Libije proti Siciliji utonilo več kot tisoč ljudi. Kmalu za tem je potonila ladja, ljudje so umrli zaradi zadušitve, šele kasneje so se utopili. Tihotapci so trupla umrlih metali v morje, da bi naredili več prostora za ostale, trgovanje z ljudmi, ki so bili na begu za življenje, je bilo vse bolj kruto. Bruselj se ni odzval. Na Siciliji je bilo za begunce poskrbljeno na različne načine. Nekje so bile razmere nevzdržne, drugje pa je bilo zanje celo vrhunsko poskrbljeno in primer te prakse bi moralo videti več ljudi, da bi se znova naučili, kako ravnati s sočlovekom. Obstajali so tako imenovani migrantski hoteli, ki so bili mešanica humanitarnosti in poslovnega interesa. Hotel je za vsakega migranta dobil od države denar, obdržali so svoje stalne goste in obenem napolnili hotel, pri čemer niso delali nikakršnih razlik. Gostje so namreč gostje. Ni pomembno, ali so le-ti iz Sirije ali iz severa Italije.

Tu spoznamo tudi deklico Pogum, ki je bila edina ženska, absolutno ranljiva na čolnu, polnem moških. Na njeni poti jo je varoval le Bog in lahko rečemo, da se njeno ime ujema z njenim karakterjem. Bila je le še otrok, njena mati je umrla v eksploziji, njeno truplo ni bilo prepoznavno. Nikogar ni več poznala, želela si je postati igralka in oditi v svet. Vse krutosti, ki jih je bila prisiljena preživeti, je niso uničile. V nadaljevanju reportaž se začne odpirati tako imenovana balkanska pot, ki je kmalu postala glavna prometna žila globalnih begunskih in migrantskih poti, katere glavne točke je obiskal Videmšek, skupaj z Erženom. Ta pot ju je peljala tudi skozi Slovenijo. Stvari so se začele zapletati, Madžarska je postavila ograjo z bodečo žico, begunski tok se je preusmeril preko Hrvaške. Ograje so postale nova evropska normalnost in postalo je jasno, da ne bodo begunci obravnavani kot enakovredni soljudje. Beguncem se je začelo muditi zaradi zapiranja mej, to so izkoristili tudi tihotapci z višanjem cen. Hodili so večinoma ponoči. Majhna, komaj opazna mesta, so postala preplet vojne, obupa in revščine. Skrivali so se pred oblastmi, domačini so jim občasno pomagali, ponudili sadje ali vodo in mnogo beguncev je bilo iskreno presenečenih, saj niso bili več navajeni ljudi, ki bi jih obravnavali tako, kot so jih nekateri pred madžarsko mejo. Srbsko-madžarsko mejo so prestopili v tišini, se skrili pred policisti, še ena meja, ki so jo morali prestopiti v želji po pravem življenju, je bila za njimi. Pravzaprav je ironično, kakšne so nekatere misli nas Evropejcev. Kako bi lahko bila mati majhnega otroka, izmučenih potez, teroristka? Kako bi lahko bil starec ali vedoželjen mladenič grožnja naši čudoviti Evropi?

Boštjan Videmšek je naslednjo reportažo predpostavil kot eno najbolj ikoničnih in ganljivih reportaž v svojem delu. Kraj dogajanja: Gevgelija, Makedonija, makedonsko-grška meja. Improviziran zbirni center je bil poln, policisti so se trudili biti strpni in pravični, ljudje so se počasi začeli čutiti varne, vojna jim ni več dihala za ovratnik, v ljudeh se je znova prebudil kanček upanja, saj so, po njihovem občutku, že skoraj na cilju. Makedonski policisti so bili na

delu brez počitka že trideset ur, dekleta Gabrijele se je prijel vzdevek Angelina, saj se je kot angel spustila med begunce in pomagala po najboljših močeh, država namreč ni bila pripravljena (ta zgodba se precej ponavlja), humanitarne pomoči je bilo premalo, človeški čudež so predstavljali vsi prostovoljci, vsi, ki so darovali hrano in drugo. Štiriindvajsetletni Rami Basisah je iz kovčka potegnil violino, čutil je, da mora zaigrati. Na čelu kolone, ki je čakala na naslednji vlak prosti srbski meji, je zbiral pogum. Pogovori so zastali. Policisti so prepoznali melodijo, Ramijev obraz je zajela nežna ironija, vodila ga je ljubezen, a obenem je točno vedel, kaj počne. Po zbirnem centru je odmevala Beethovna Oda radosti. Genialna ironija? Šala? Močna čustva upanja? Novinar je zapisal, da se je hkrati smejal, jokal in molčal. Ljudje mnogih zgodb, obrazov, izvorov so ploskali. Počakal je in nadaljeval v globoko otožnih, a presunljivo ponosnih tonih sirske tradicionalne domoljubne pesmi. »Peli so oni in peli smo mi,« pravi avtor. Ljudje, ki so po letih bolečine in hladu pozabili, da obstaja tudi kaj drugega kot obup, so jokali, bolečina se je topila ob ognju upanja. Rami je igral in igral, zaključil pa z Vivaldijevimi Štirimi letnimi časi. Ljudje so prihajali in odhajali, presenetljiv koncert je bil jedro humanizma, nekaj, kar je obudilo mnogo že zdavnaj pozabljenega. Violinist se je opravičil za napake, takoj po prenehanju igranja pa je njegov blažen izraz znova zamenjala travmatizirana maska. Toda s svojim nastopom je storil mnogo več, kot se je sam zavedal. Upanje je bilo obujeno. Pravijo pa, da ni upanje tisto, ki umira zadnje, zadnji umre človek.

Preden se reportaža resnično osredotoči na razmere v Sloveniji se osredotoči še na tihotapsko trgovanje z moderno človeško tragedijo predvsem v Turčiji in Grčiji. Sledijo vsiljene izredne razmere pri nas na slovensko-hrvaški in slovensko-avstrijski meji. Za prve begunce je bilo poskrbljeno kakovostno in hitro, ko pa je prišel drugi veliki val, je bilo konec mirnih razmer. Ljudje so čakali pred mejo, prve so spustili družine z otroki, ljudje so bili živčni, spali so na prostem, počutili so se prevarano, saj so imeli nekateri prednost, čakali so več dni, na pomoč pa so jim priskočili nekateri humanitarci. Kljub vsemu je bilo zanje poskrbljeno razmeroma dobro. Noč so begunci prvega vala večinoma preživeli v namestitvenem centru v Celju, nekateri pa tudi drugod po Sloveniji. Vozovnice za vlak do Dunaja so obudile novo upanje, nekateri so se pri nas znova počutili kot ljudje. Ko je vlak prestopil nevidno mejo z Avstrijo, je bilo to veselje neverjetno. Ljudje, ki so še pred meseci gledali, kako umirajo njihovi najbližji, kako se rušijo stavbe in teče kri, si zdaj končno upajo misliti na prihodnost. Drugi val je zaradi nepripravljenih oblasti zaostрил tragedijo ljudi na begu. Zaradi slabe komunikacije med Zagrebom in Ljubljano so bili mnogi prisiljeni ponoči prečkati mrzlo Sotlo in več kilometrov prehoditi po težkem terenu. Na travniku so čakali na nadaljnji premik, bili so utrujeni, premraženi, dehidrirani, prosili so za vodo, ki je niso dobili. Država je kljub popolni predvidljivosti odpovedala. Dva tisoč petsto beguncev se je postavilo na noge po navodilih policistov. Pešačili so do Brežic, deževalo je, noge so se ugrezale v blato. Tu in tam je kdo proti njim vrgel plastenko vode ali piškote. Utrujeni policisti so jih gnali, saj drugega niso več mogli. Pomagali so si med sabo, nosili so najšibkejše, otroci so se držali za roke, saj se je na tej poti mnogo ljudi izgubilo, nekateri celo za vedno. Pot je trajala dolgo, saj so se vsakih nekaj minut ustavili, begunci so govorili o svojih izkušnjah, ki so bile zelo grozne tudi na hrvaško-slovenski meji, kjer so jih občasno obravnavali kot živali. V Sloveniji so jih posedli na blatna tla, brez odej, najbolj kruta stvar zanje pa je bilo to, da so ločili moške od žensk in

otrok, kar pomeni, da so ločili družine. To naj bi storili zaradi prioritete in prednosti, ki so jo tako lahko imele ženske. Ukrepi, skregani z logiko, namesto številnih ukrepov, ki bi morali biti storjeni, a niso bili.

Slika 5: Deklica s Sotle

Vir: <https://www.bukla.si/doc/product/na-begu-moderni-eksodus-20052016-z-begunci-in-migranti-na-poti-proti-obljublj.pdf>

Velik pomen te knjige pa predstavlja reportaža iz uvoda. Deklica s Sotle. Kako se je triletna iraška deklica znašla v naročju slovenskega pripadnika posebnih enot policije? Pred ograjo na meji so se gnetli ljudje, želeli so naprej, pa jih niso pustili. Kričali so, kazali na svoje otroke, da bi jim dali prednost. Bili so obupani, saj se je pred njimi zapirala še ena meja. Tudi begunci niso zmogli več solidarnosti do lastnih ljudi, saj kdor bo prišel naprej, bo korak bližje Nemčiji, preden bo tudi le-ta zaprla svoje meje. Do ograje se je prebila utrujena mlada Iračanka in policistu v roke potisnila drobno deklico. Policist jo je zmedeno objel in jo nežno gledal v prestrašene oči. Stopil je korak nazaj in materi in deklici omogočil dostop v Slovenijo. Kako je Slovenija postala del te krute poti vojne, se sprašujemo. Kaj nam sporoča ta policistov objem? Morda to, da bistvo zgodbe niso begunci, ampak smo bistvo zgodbe mi. Ali v svojem mirnem življenju čutimo sočloveka in se zavedamo, kako smo privilegirani z vedno prosto izbiro, v življenju, kjer ni vojne in travm. Mi pa živimo življenje, ki se nam zdi običajno in nikakršen privilegij ... Ampak je privilegij. Lahko smo srečni, da nam ni treba bežati pred nikomer. Morda bi lahko kdaj pogledali preko svojega življenja in s tem videli druge in tudi mi nudili drugim ta objem. Lahko bi se vsaj zahvalili, da imamo ta privilegij tako, da bi omogočili tudi drugim, da bi imeli življenje, varnost, dom za nekaj samoumevnega.

Razmere se spreminjajo in to ne samo pri nas, ampak po celotni Evropi. Zapira se navzven in navznoter. Pravijo, da je sirška vojna postala sirška svetovna vojna. Toda ali so zares za vse krivi begunci? Za postavljanje ograj, za umiranje ljudi na morju, za lačne in obupane ljudi, ki iščejo pravo življenje?

3.3.4 Splošno o prikazu begunstva in migriranja

Po povzetju vsebine zbirke reportaž Na begu želiva opisati še splošen prikaz begunstva v njej, saj je realnost in krutost le-te in naš odziv nanjo bistvo te raziskave. Kot nam pove že naslov dela, ljudje bežijo, so na begu pred krutostmi vsakdana v njihovih domovinah. Vse od bombnih napadov, ugrabitev, uničene infrastrukture, nemožnosti otrok, da bi obiskovali šole, nevzdržnih gospodarskih razmer in še mnogo drugega. Spremljamo raziskovalnega novinarja Boštjana Videmška, ki skupaj s svojim fotografom oz. snemalcem Juretom Erženom spremlja begunce na delih njihove poti. Spremlja jih na mejah, ko pred raznimi ustanovami čakajo na kruh in ko preprosto čakajo, da se država, v kateri so v tistem trenutku, odloči, kaj bo storila z njimi. Novinar se je ustavil na raznih delih najbolj obljudenih in poznanih begunskih poti, ki jih v grobem delimo na sredozemsko in balkansko pot. Vzel si je čas za pogovore z vsemi, ki so bili z njim pripravljeni spregovoriti. Nekateri so bili odprti, zgovorni, drugi na začetku previdni in oprezní, saj se zavedajo, da je bilo njihovo zaupanje mnogokrat izigrano in ljudje se po navadi z njimi ne pogovarjajo tako, kot se je novinar. Zanimale so ga njihove zgodbe in pripravljen je bil spremljati njihovo težko, velikokrat sramotno pot, ter jim prisluhniti in jim znova dati občutek, da so ljudje. Zato so se mu skorajda vsi odprli, mu zaupali svoje zgodbe, se s tem počutili sprejete in znova človeške, ne pa tretirani kot živali. Ljudje so bežali zaradi mnogih različnih razlogov, a vse skupaj lahko povežemo v to, da njihov dom preprosto ni mogel biti več dom. Zbirka reportaž je v osnovi razdeljena na tri glavna poglavja s 17 podpoglavji, s čimer dosežemo boljši pregled, saj se hitreje opazijo vzporednice med reportažami, če so smiselno razdeljene. Prikazanih je veliko različnih zgodb, nekatere avtor zaključi s pozitivnimi konci, ki jih zapiše, ko se kakšnemu upanja polnemu beguncu uspe prebiti v Nemčijo in se tam vključiti v šolo ali najti svojo družino in jim to sporoči preko socialnih omrežij. Večina pa jih je krutih, žalostnih in še zdaleč nezaključenih zgodb. Spoznamo številne neverjetne, vztrajne, pogumne ljudi, ki vedno znova preplezajo ograjo na meji v boljši svet, a jih znova in znova pošiljajo nazaj. Tu so ljudje, ki za minimalno plačilo delajo cele dneve, a nato še te možnosti nimajo več zaradi visoke stopnje brezposelnosti drugega prebivalstva, ki ga nato zaposlujejo namesto njih. Ljudje imajo še vedno raje, da podpirajo domače prebivalstvo kot pa tujce. Mnoge zgodbe so podobne. Ljudje so preplačali svoj beg. Za ta denar, ki so ga predstavljali njihovi življenjski prihranki ali celo prihranki celotnih vasi, v katerih so nekomu želeli omogočiti, da bi prišel v to sanjsko Evropo, so bili natrpani v stare, nevarne ladje, ki so prevažale dvakrat preveč ljudi. Motorji čolnov so se pokvarili, ljudje so obstali sredi morja, brez vode in hrane. Včasih so jih pravočasno opazili, jih rešili, drugič so umirali, nekateri so se utopili. Kruto. Ni jih ubila vojna, od katere so bežali, ampak lakomni tihotapci, ki so za visoko plačilo omogočili izredno nevarno in tvegano pot, ter jim vsekakor ni bilo mar, koliko jih bo to pot pravzaprav preživel. Saj so že plačali. Ni več pomembno. Niso jih ubile bombe ali sovražni vojaki, temveč ljudje, ki preprosto niso več mogli ukrepati, niso bili pripravljeni na takšne situacije, na toliko ljudi, na takšne težave. Najbolj kruto je, da to ni le zgodba. To je resničnost, ki jo pripovedujejo popolnoma resnični ljudje, ki jih mi poznamo pod imenom begunci in pod številkami do nekaj milijonov. Videmšek pa nam jih predstavi kot ljudi. Predstavi nam dvaindvajsetletnega Adama Abdulaha iz severnega Darfurja, ki je v vojni izgubil očeta, sedemnajstletno Ayo Ibrahimí, ki je bila žrtev napada s kemičnim orožjem v šoli v Alepu, tridesetletnega Sirca Amirja Obado, ki je študiral kemijo, nato pa kot pacifist ni hotel na bojišče, devetnajstletno Naimo Halil iz

Kobanije, ki je morala zbežati zaradi sunitske skrajne milice, ki je ženske zasušnjila, petintridesetletnega Abdala Mohameda Baharja, ki je bil eden prvih protestnikov proti režimu Bašarja al Asada, ko so ljudje umirali od lakote in kljub mirnemu protestiranju, so ga uvrstili na črno listo, kar pomeni, da bi ga ubili ali zaprli ... Imena, obrazi, družine, razlogi. Begunci so še vedno ljudje. Zdi se, da to pozabljamo.

3.3.5 Sprejemanje na drugi strani meje; pričakovanja proti resničnosti

Slika 6: Izgubljene iluzije

Vir: <https://www.bukla.si/doc/product/na-begu-moderni-eksodus-20052016-z-begunci-in-migranti-na-poti-proti-obljubl.pdf>

Videmšek je dejal, da empatija ni danost. Je trdo delo, proces, nikoli zaključena zgodba. Je znanje, uvid, izkušnja in je predvsem vzgoja. Po njegovem mnenju je empatija neke vrste talent. Če ne delaš na njem vsak dan, si zavozil. Po njegovem mnenju je empatija ključna za delovanje družbe in vsak trenutek, ko gledaš stran in pozabljaš na jedro, ni samo velika izgubljena priložnost in potrata potenciala, temveč tudi nekaj zelo temnega.

To je tisti najbolj krut del, ki se dotika vseh nas. Našega odnosa, našega čustvovanja in naše morale. Zanimalo naju je od samega začetka, kakšen je ta odnos, kaj so ljudje drugod in pri nas pripravljeni narediti za njih in ali se zavedamo, da so tudi naši predniki nekoč bežali in da smo vsi ljudje v tem pogledu enaki. Danes bežite vi, jutri bomo morda bežali mi.

Ljudje, predstavljeni v Videmškovih zgodbah, so verjeli, da jih bo svet rešil. Evropa je bila njihova sanjska destinacija. Ustvarili so si iluzijo, ki jim jo je predstavljala Evropa, v kateri se bodo lahko izobrazili, našli svoje sorodnike, dobili častno plačano službo in preprosto živeli življenje, vredno svojega imena. Brez strahu in obupa. Iz Videmškovih pogovorov z begunci se vedno znova pojavljajo cilji, kot so Nemčija, Švedska, Švica ali katera od drugih skandinavskih dežel. Verjeli so, brezpogojno so verjeli, da bodo tam lahko živeli dobro življenje. A med potjo so se začele te iluzije počasi, a vztrajno razblinjati. Mislili so, da so prišli preko najhujšega dela poti, ko so preko morja prišli v Grčijo ali Italijo, tisti, ki pa so v Evropo prihajali po drugi poti, pa tudi takrat, ko so prešli mejo s Španijo. Verjeli so, da jih bodo po mučenju na morju, po vsem, kar so doživeli, ljudje le sprejeli vsaj približno odprtih rok. Pa ni bilo tako. Iz Španije so jih vojaki izganjali najprej v taborišča, nato pa preprosto nazaj preko meje. Grčija je morala nekatere begunce vračati nazaj, tisti, ki so imeli srečo, da so lahko ostali, preden je prišlo do celotnega sporazuma s Turčijo, ki je bila plačana, da je zadržala čim več beguncev na svoji strani, pa so bili nameščeni v centre, nekatere bolj, druge veliko manj prijazne. Domačini so jih redko kje sprejeli, večinoma so se pritoževali in odmikali. Otok v Italiji, ki ji bil do takrat le turistično središče, je postalo migrantsko središče, ki ni bilo pripravljeno na to. Ko so se le lahko prebili preko teh meja v notranjost Evrope, so jih čakale še številne druge meje. Pričakali so jih vojaki, policisti, ograje z rezili na vrhu. Spoštljiv sprejem ljudi, ki so se verjetno res lahko počutili sprejete. Vse, kar so ti ljudje želeli,

sta varnost in kraj, ki mu bodo lahko rekli dom. Dom, kjer jim ne bo treba skrbeti, da bodo ugrabili njihove otroke, zasegli njihovo premoženje, jih mučili ali silili v slabo plačano delo. Ni greh in kaznivo dejanje želeli si varnost zase in za svojo družino, zato je tako žalostno, da imamo ljudje sodobnega sveta takšne ljudi za kriminalce, za nekoga, ki nam bo povzročal težave. Problem sodobnega sveta je pomanjkanje empatije. Dokler se nekaj takšnega ne zgodi nam, nas običajno trpljenje drugega ne skrbi in tudi ne sočustvujemo. Žalostno, ampak resnično. Seveda vsi ljudje niso enaki, veliko jih pomaga, daruje hrano, jim pomaga s pravnimi nasveti in drugo, toda teh ljudi kljub temu ni tako veliko. Nekako ironično se zdi, da imamo ubogega starca za terorista ali mlado nosečnico za posledično grožnjo naši gospodarski ureditvi. Nikakor ne praviva, da so vsi ljudje, ki prihajajo k nam dobri ljudje brez slabih namenov. Nekateri so le videli priložnost, da pridejo v Evropo na takšen način, da izkoristijo za krinko obupane ljudi in s tem vzbudijo manj pozornosti. Nekateri res nimajo pravega razloga, da odidejo od doma in nekateri verjetno res le želijo izkoriščati državo, v katero so prišli. Zato prihaja do tega, da ljudje govorijo, da prihajajo iz Sirije, s čemer si prislužijo določene prednosti in privilegije. Ti posamezniki se ne zavedajo, da ljudem, ki so dejansko v stiski, še dodatno povzročajo trpljenje in krivico. Naj imajo tisti, ki so trpeli najhujše in živeli v eni najnevarnejših držav na svetu, prednost. Morda bodo tako prej čutili, da jim vojna ne diha več za ovratnik. Vsak posameznik bi lahko pomagal. Pomagamo lahko tudi tako, da ne obsojamo, gledamo postrani ali govorimo sovražno. Vsi smo ljudje.

4 EMPIRIČNI DEL

4.1 Težave pri procesu raziskovanja

Med raziskovanjem sva naleteli tudi na nekaj težav. Kmalu po začetku raziskovanja sva spoznali, da je ta tema težka, knjiga Na begu pa zaradi svoje novinarske podlage težje berljiva in da bo sama tematika zahtevna za vključevanje ostalih dijakov v raziskavo. Prav tako je tema precej obsežna, zato sva se predvsem na teoretičnem delu omejili na za razumevanje dela bistvene podatke. Dejstvo, da sva se odločili za anketo v tiskanem stanju, je rahlo tvegano, saj zaradi anonimnosti in možne predrznosti dijakov obstaja marsikaj, kar bi lahko prebrali ob vprašanjih pri tej pomembni tematiki. Toda spletna anketa se nama na drugi strani ni zdela dovolj osebna, manj ljudi bi jo rešilo, ne bi bilo pripisov, ki so zelo pomemben del oblikovanja mnenj. Pri empiričnem delu oz. pri analizi anketnega vprašalnika je bilo potrebno veliko zbranosti in pozornosti, potrebno je bilo izločiti odgovore, ki niso bili resni in upoštevati različne predloge oz. dodatne možnosti, ki so jih dijaki dopisali. Rezultati analize niso popolnoma optimalni, saj je anketo reševalo 194 moških (82,2 %) in le 42 žensk (17,8 %), kar daje veliko boljše rezultate za moško populacijo in na nekatera vprašanja, kot bo predstavljeno v nadaljevanju, moški odgovarjajo drugače kot ženske oz. imajo drugačno mišljenje. Mnogokrat se je pojavljalo več možnih odgovorov ali celo razni pripisi, ki prvotno niso predstavljali možnost odgovora, a predstavljajo večkrat pomemben odziv ter mnenje, ki ga je dobro upoštevati. Včasih drugi dijaki namreč vidijo širšo sliko ali se jim utrne ideja, ki se nama prvotno ni in to naju zelo veseli, saj pomeni, da so se zavzeli in resnično razmišljali med reševanjem.

4.2 Analiza anketnega vprašalnika

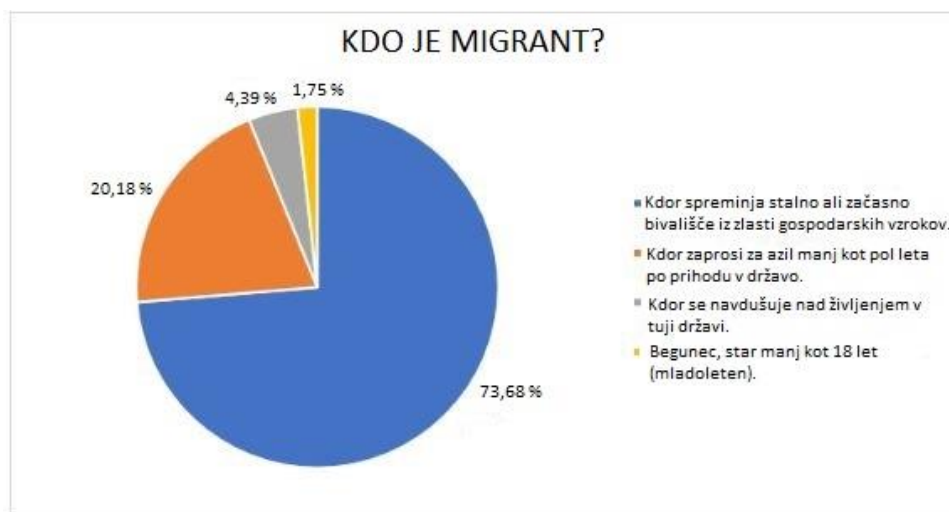
Z anketnim vprašalnikom sva želeli ugotoviti, kakšno je poznavanje tematike begunstva in kakšno je splošno mnenje o tej temi dijakov Srednje šole za kemijo, elektrotehniko in računalništvo Šolskega centra Celje. Anketni vprašalnik je sestavljen iz devetih vprašanj, večinoma zaprtega tipa s podanimi odgovori. Pri nekaterih vprašanjih so lahko dijaki imeli možnost izbrati več odgovorov. Za konec sva dodali del, kjer sva želeli, da se dijaki opredelijo glede na zapisane trditve s preprostim odgovorom da ali ne.

Anketo je reševalo 236 dijakov od prvega do četrtega letnika, torej od starosti 15 do 19 let, vendar pa zastopanost po letnikih ni enakomerna. Največ anketiranih, 99 dijakov (42 %), obiskuje tretji letnik. V prvem letniku je 75 anketiranih (32 %), 42 (18 %) pa jih je v drugem. Izmed vseh anketiranih je anketo rešil le četrti letnik – 20 dijakov (8 %). Bolj enakomerna je bila zastopanost po programih, čeprav so tudi tukaj bila manjša odstopanja. S strani računalničarjev je bilo rešenih 35 % vseh anket. Kemiki so jih rešili 31 %, dijaki programa elektrotehnik 18%, programa elektricar pa le 17%.

Anketa je priložena na koncu raziskovalne naloge.

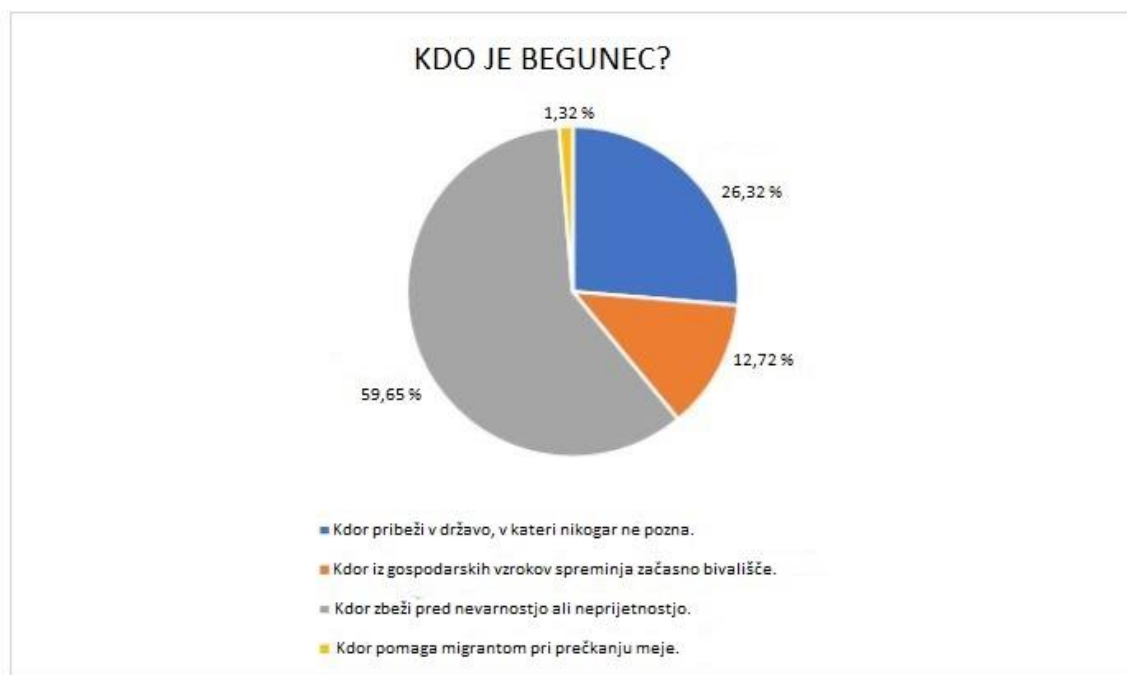
4.2.1 Kdo je migrant, begunec, azilant?

S prvimi tremi vprašanji sva želeli ugotoviti, ali dijaki poznajo razliko med migranti, begunci in azilanti.

Grafikon 1: Kdo je migrant?

Večina dijakov (73,68 %) je na vprašanje odgovorilo z odgovorom A (*Kdor spreminja stalno ali začasno bivališče iz zlasti gospodarskih vzrokov.*), kar je pravilno. 20,18 % jih je označilo odgovor B (*Kdor zaprosi za azil manj kot pol leta po prihodu v državo.*), 4,39 % vprašanih se je odločilo za C (*Kdor se navdušuje nad življenjem v tuji državi.*) in 1,75 % je izbralo odgovor D (*Begunec, star manj kot 18 let – mladoleten*). S temi odgovori sva prišli do spoznanja, da skoraj tri četrtine vseh vprašanih ve, kdo je migrant, kar je zaradi vse medijske pozornosti in govora o tej temi pred nekaj leti precej pričakovano.

Grafikon 2: Kdo je begunec?

Pri vprašanju: Kdo je begunec? pa suverenost dijakov ni bila več tako visoka kot pri prvem vprašanju. Pravilen odgovor je podalo približno 60 % dijakov, po najinem mnenju pa se je presenetljivo veliko dijakov odločilo za odgovor A (*Kdor pribeži v državo, v kateri nikogar ne pozna.*), saj tega nisva pričakovali. Če pomisliva, praktično pravzaprav precej beguncev res pribeži v državo, kjer nikogar ne pozna, a jih ima veliko tudi različna poznanstva, saj večinoma pribežijo v tisto državo, od koder so iz raznih vez slišali za priložnosti in imajo zagotovljeno mesto, kjer bodo lahko ostali vsaj nekaj časa; na primer pri kakšnih sorodnikih, prijateljih. Ta odgovor seveda ni pravilen, nemogoče pa je to trditev zavreči kot popolnoma napačno.

Grafikon 3: Kdo je azilant?

Azilant je tisti, ki pridobi pravico političnega begunca do zatočišča v tuji državi. Večina vprašanih je tako izbrala odgovor D. To predstavlja 71,67 % vprašanih dijakov, kar pokaže dobro poznavanje splošne tematike o begunstvu in logično razmišljanje velike večine dijakov. Nekaj (17,17 %) jih je odgovorilo, da je azilant tisti, ki izdaja azile beguncem in migrantom – odgovor B.

4.2.2 Koliko beguncev je prečkalo slovensko mejo?

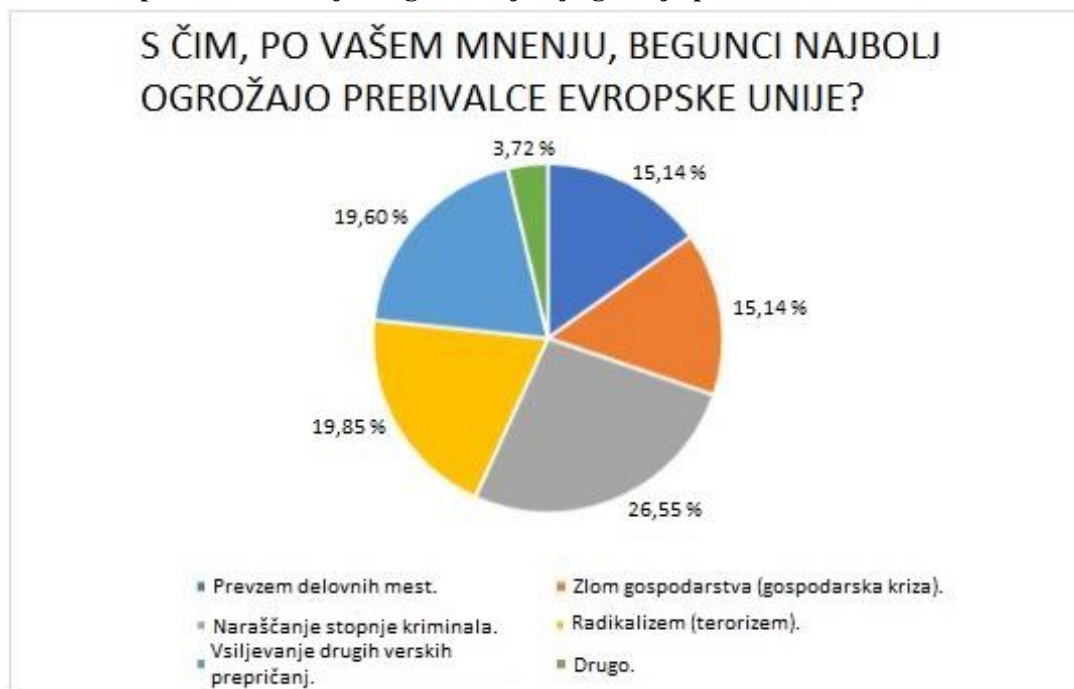

Grafikon 4: Število beguncev, ki je prečkalo Slovenijo

Zanimala naju je tudi predstava dijakov o količini ljudi, ki so na poti v obljubljeni deželo prečkali ozemlje naše države. Številko sva povzeli po raziskovalni nalogi Sare Dvorjak z naslovom Potek begunske krize v Sloveniji iz leta 2016 (Dvorjak, 2016). Tam je zapisano, da je do 16. oktobra 2015, po sporočilih z Generalne policijske uprave (GPU), v Slovenijo vstopilo 356.795 migrantov. Skoraj polovica dijakov se je odločila za odgovor B (450.000), 24,12 % dijakov je na vprašanje odgovorilo z odgovorom D (790.000), 17,98 % pa z odgovorom C (1.000.000). Najmanj dijakov (14,04 %) je odgovorilo na vprašanje z odgovorom A (360.000), ki sva ga podali kot pravilnega. Tukaj pravzaprav nisva pričakovali pravilnega odgovora, želeli sva le dobiti predstavbo s strani dijakov. Čeprav je razlika med milijon beguncev in 360.000 beguncev precej velika, dijake popolnoma razumeva, saj o številkah ni veliko govora in četudi je, to ni podatek, ki bi jih zanimal. Po drugi strani pa odgovori dijakov nakazujejo tudi na to, da imamo morda zaradi občutljivosti tematike, poročanj v medijih in neformalnih pogovorov s prijatelji napačno predstavbo o količini beguncev, in sicer stvar, ki nam je tuja oz. mislimo, da nas ogroža, vedno vidimo v stopnjevani obliki. Zato je številka tudi v najinem primeru zelo velika. Morava pa realno zapisati, da je pri tem vprašanju in podanih možnih odgovorih dejstvo, da nobeden od podanih odgovorov ni pravilen, saj so podatki, ki sva jih podali kot pravilne, stari štiri leta. Čeprav v zadnjih letih pri nas ni več govora o večjih begunskih prehodih, se je število prehodov zagotovo vsaj malo povečalo.

Vprašanja do tukaj so bila vprašanja splošne razgledanosti in natančnosti poznavanja te tematike. Vsa nadaljnja vprašanja so vprašanja, ki se navezujejo popolnoma na osebna mnenja dijakov in njihove izkušnje, kar nama je predstavljalo bolj zanimivi del analize in pa tudi večji izziv.

4.2.3 S čim, po vašem mnenju, begunci najbolj ogrožajo prebivalce EU?

Grafikon 5: Čemu počutje ogroženosti?

S tem vprašanjem sva na malce drugačen način preverili skrite predsodke naših dijakov do beguncev. Pri tem vprašanju so dijaki brez dodatnih navodil označili več možnih odgovorov. Večina odgovorov je precej podobno zastopanih; na primer strah pred terorizmom in vsiljevanjem drugih verskih prepričanj sta zastopana s skoraj 20 % vseh odgovorov. Popolnoma enako procentualno vrednost lahko vidimo pri odgovorih, ki poudarjajo strah pred gospodarskimi težavami, kot sta na primer gospodarska kriza in prevzem delovnih mest. Največ dijakov pa se je odločilo za odgovor, ki poudari naraščanje stopnje kriminala. Razlog za le-to je verjetno znova v tem, kako nam mediji prikazujejo begunce ter kakšne govorice se širijo iz popolnoma neutemeljenih razlogov. Ljudje imamo navado, da enačimo vse ljudi in žalostno je, da mislimo, da bo zaradi ljudi, ki so zbežali k nam zaradi hudih vojn in težav, s katerimi se soočajo doma, narasla stopnja kriminala pri nas. Ti ljudje, ki so doživeli najhujše in nam velikokrat nepredstavljivo, niso prišli sem, da bi iskali težave. Sem so prišli, da bi lahko resnično živeli, ne da bi jih skrbelo, da bo njihove otroke kdo ugrabil z ulice ali da bodo ponoči bombe zravnale njihovo hišo s tlemi.

Nekaj dijakov se je odločilo tudi za možnost drugo, kjer so zapisali, da begunci in migranti najbolj ogrožajo z ustrahovanjem prebivalcev s samomori (razstrelitvijo), torej terorizmom, mnogo jih je poudarilo tudi nasilje nad dekleti – posilstva, prav tako pa so razmišljali tudi o prinašanju tuje kulture, o njihovem nedelu in izkoriščanju naše socialne denarne pomoči. Eden izmed zapisanih odgovor je bil ta, da nas najbolj ogrožajo s tem, da prinašajo kulturo, zaradi katere so pobegnili iz svoje države na prvem mestu. Velikokrat je omenjeno nasilje in vojne, zaznati pa je bilo tudi odgovor, da ti ljudje izdajajo lastno državo. Ti ljudje naj ne bi spoštovali naše zemlje, lastnine in kulture. Dijaki so zapisali precej predsodkov, ki so se

ponavljali, torej so pri nas to že skorajda neka splošna sprejeta mnenja o tujcih – beguncih, kar je žalostno mišljenje. Ljudje namreč vedno znova vse pribežnike dajemo v isti koš, pregovorno povedano. Niso vsi enaki, a mi mnogokrat za vzgled vzamemo ravno tiste najslabše. Le redki dijaki pa so dodali, da nas sploh ne ogrožajo in za te sva prepričani, da nimajo nikakršnih predsodkov, saj ni skoraj nihče pomislil, da bi pod možnost drugo napisal, da nas ne ogrožajo. Poudariva lahko, da so na to pomislili le trije dijaki od 236 anketiranih. Ti ljudje nas v resnici ne ogrožajo. Nevarni so tisti, ki grozijo, pobijajo, posiljujejo, mučijo, razstreljujejo ipd., ne pa ubogi ljudje, ki bežijo pred točno temi dejanji.

4.2.4 Ste že srečali kakšnega begunca?

a.

b.

Grafikon 6a/6b: Stik z begunci

Kar 64,50 % anektiranih dijakov še ni imelo bližnjega srečanja z beguncem ali migrantom, 35,50 % pa je že kakšnega srečalo.

Večina, 70,85 % dijakov, z beguncem ni nikoli načela pogovora in tudi če bi ti dijaki imeli to možnost, se za to ne bi odločili. Za pogovor s takim človekom se je od vseh anektiranih odločilo dobrih 30 % anektiranih moških in približno 23 % anektiranih deklet, kjer lahko opazimo razliko med dojetanjem le-tega med obema spoloma. Morda je pričakovano, da bodo imela dekleta manj predsodkov kot fantje, a se kljub temu pokaže, da dekleta ne bi rada spregovorila s temi ljudmi. Razlog za to bi lahko bil strah pred neznanim in novim, fantje imajo tega strahu manj in so bolj pogumni. Še vedno je pravzaprav kruto, da bi se jih manj kot tretjina odločilo za pogovor z beguncem. Tudi begunci so ljudje, nič drugačni od nas, razen da jih je njihovo dotedanje življenje in njihov današnji status za vedno zaznamoval. Anketo so

reševali še vedno skorajda otroci oz. zelo mladi, ki so pravzaprav po navadi najbolj odprti za nova poznanstva, so najbolj družabni in odprtih misli. Upravičeno nas lahko zaskrbi, če se velika večina še najbolj družbeno svobodne in brez zadržkov odprte skupine ljudi, kot smo mi mladi, odloči, da si takšnega pogovora ne bi želela.

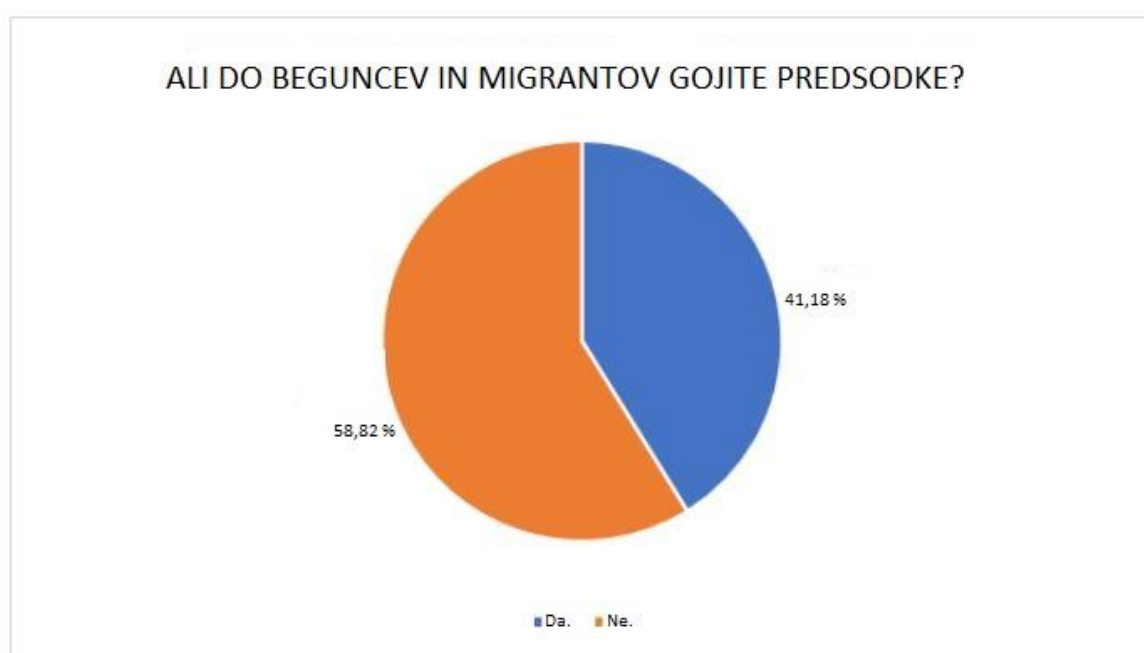
4.2.5 Kaj je najpogostejši razlog za začetek poti?

Grafikon 7: Razlogi za begunstvo

To je vprašanje, na katerega so dijaki, kar brez dodatnih navodil, sami odgovarjali z več možnimi odgovori. Odgovori so bili večinoma zastopani v precej podobnih vrednostih. Zelo veliko je bilo takšnih dijakov, ki so kot pravilne označili vse trditve. Največ anketirancev je mnenja, da so se begunci in migranti na pot odpravili zaradi iskanja boljše prihodnosti, naslednji najbolj zastopan odgovor pa je bil strah pred smrtjo. Precej enako zastopani so bili odgovori o tem, da so bili priča grozljivim dejanjem, o iskanju službe in uničenju njihovega doma. Odgovor, za katerega se je odločilo najmanj dijakov (le 2,15 %), je, da niso želeli moriti. Dijaki na to niso pomislili, čeprav je to eden izmed najmočnejše zastopanih razlogov za beg, ki jih najdemo v knjigi z intervjuji z begunci. Mnoge so želeli prisiliti v nošnjo orožja, bojevanje in ubijanje, a posamezniki v to preprosto niso mogli privoliti. Ubijati ljudi je grozljivo dejanje, ki si ga ne moremo predstavljati. Kruto je predvsem dejstvo, da večina skupin za svoje boje in vojne novači otroke in ko v zgodbah bereš o trinajstletnem fantu s puško v roki, se lahko začneš spraševati, kako bolni morajo biti ljudje, da za svoje mišljenje in krutosti izkoriščajo otroke, ki bi se morali igrati in živeti brezskrbno, ne pa meriti sočloveku v glavo, se skrivati in hoditi v prvih vrstah ob napadih, saj predstavljajo najmanj pomembne vojake, ki lahko zato prvi padejo v boju in ostali vojaki ne žalujejo za njimi.

4.2.6 Ali do beguncev in migrantov gojite predsodke? Kakšne?

Grafikon 8: Predsodki

Skoraj 59 % anketirancev je priznalo, da do beguncev in migrantov gojijo predsodke. O tem, kako so bili ti predsodki oblikovani, je drugo vprašanje, toda po najinem mnenju ima tukaj zelo velik vpliv medijski prikaz, ki večkrat ni najbolj pozitiven oziroma je naravnano tako, da sicer prikaže njihovo trpljenje in težave, ampak nam pokaže tudi krutosti redkih izjem, ki jih začnemo nato povezovati z vsemi begunci na splošno. Starši te stvari slišijo, jih prenesejo na otroke, otroci med sošolce. Paradoks, ki obsodi mnoge pribežnike na prenašanje številnih obtožujočih pogledov.

Opazili sva, da imajo nekateri mlajši dijaki, torej v povprečju 15 let stari mladostniki, malce več predsodkov kot starejši dijaki, na primer v razredu računalničarjev prvega letnika je kar 60 % dijakov priznalo, da imajo predsodke. To lahko verjetno pripiševa temu, da imajo le-ti manj izkušenj, še vedno pa imajo nad sabo več vpliva s strani svojih staršev, ki lahko precej oblikujejo mnenja svojih otrok. So bolj dovzetni za novice in manj razmišljajo o resnicah in problematikah. Toda zopet to ni splošno znanje, kajti na drugi strani je v razredu elektricarjev le 20 % dijakov zapisalo svoje predsodke. To število je bilo tudi najmanjše število predsodkov od vseh devetih razredov, kjer so reševali anketne vprašalnike. Težko bi natančneje zapisali boljšo analizo, kajti tudi med razredi dijakov iste starosti je prišlo do precejšnjih odstopanj, zato ne moreva analizirati, v katerem starostnem območju imajo dijaki največ predsodkov in katerem najmanj. Če bi anketni vprašalnik reševalo več dijakov, bi lahko dobili precej boljšo predstavo o tem in to se nama zdi dobra podlaga tudi za nadaljnjo raziskavo. Z nadaljevanjem bi lahko spoznali, kako se spreminja dožemanje te problematike dijakov in kako se spreminja mišljenje skozi odrasčanje.

Na vprašanje, kakšne predsodke gojijo dijaki do beguncev, se je največkrat ponovil odgovor, da so teroristi in kriminalci, ki bi se morali boriti za svojo državo, ne pa da pričakujejo, da jim

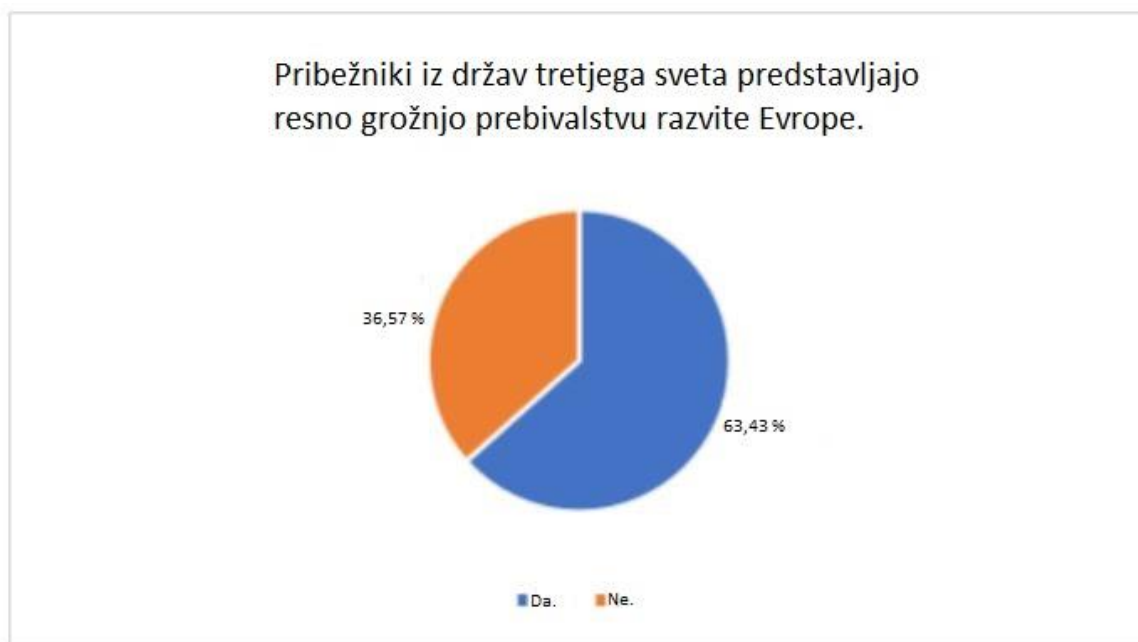
bo ob prihodu k nam vse nudeno na pladnju. Zdi se jim čudni, arogantni in vsiljivi s tem, da se ne želijo privaditi naši zahodni (pretežno katoliški) kulturi, pač pa nam vsiljujejo svojo. Pravijo, da jim njihova vera onemogoča kritično in logično razmišljanje. Dijaki menijo, da si prišleki ne želijo miru in da bi se lahko bolj vključevali v družbo. Izpostavljeno je bilo tudi, da vsi, ki so prišli k nam, niso begunci v pravem pomenu besede (ne bežijo pred vojno), temveč so med njimi prišli tudi izkoriščevalci našega, bolj razvitega sveta. Dijakom je pri gojenju predsodkov pomembno tudi obnašanje beguncev in njihov odnos do nas. Nekateri se jim sploh ne zdijo slabi, a večkrat je zapisano, da je v vsakem stereotipu nekaj resnice. Vprašanim se zdi precej pomembno, da dokler Slovenija in druge države ne poskrbijo za svoje državljane, ne bi smele sprejemati beguncev.

Bili sva precej presenečeni, saj iskreno nisva pričakovali, da se bodo dijaki ob tem vprašanju zamislili in napisali svoje realne skrbi in misli, v resnici pa sva dobili mnogo zelo dobrih in utemeljenih odgovorov, kar je pokazatelj, da so dijaki resnično razmislili o tem vprašanju. Največkrat je seveda omenjen terorizem, kar je precej logično, saj smo mi generacija, ki v bistvu spremlja terorizem že skoraj svoje celotno življenje, tj. od padca stolpnic Svetovnega trgovinskega centra (WTC) do terorističnih napadov v Parizu in drugod še lansko leto. Velikokrat je poudarjeno, da niso vsi begunci enaki, da nekateri resnično potrebujejo pomoč, drugi pa le izkoriščajo Evropo. Ravno zato nastane največ predsodkov, saj tisti, ki so resnično trpeli, zdaj ne bodo več iskali boja in težav, drugi pa morda bodo. Veliko predsodkov je povezanih z njihovo vero, ki lahko pripelje do radikalizma in posledično do nasilja. Prisoten je strah, da bodo ti ljudje vsiljevali svoja mišljenja in vero, skrb za katero je podlaga zopet terorizem.

Po najinem osebnem mnenju pa je to, da le 59 % dijakov goji predsodke do beguncev, rahlo nerealna procentualna vrednost, saj če razmislimo, so vse zapisane trditve iz vprašanj, kako ogrožajo begunci Evropejce, v bistvu predsodki. Prav tako je precej predsodkov opisanih tudi v trditvah v nadaljnjih vprašanjih in ni tako veliko ljudi, kot jih je zapisalo, da ne gojijo predsodkov, resnično vse te trditve ovrglo.

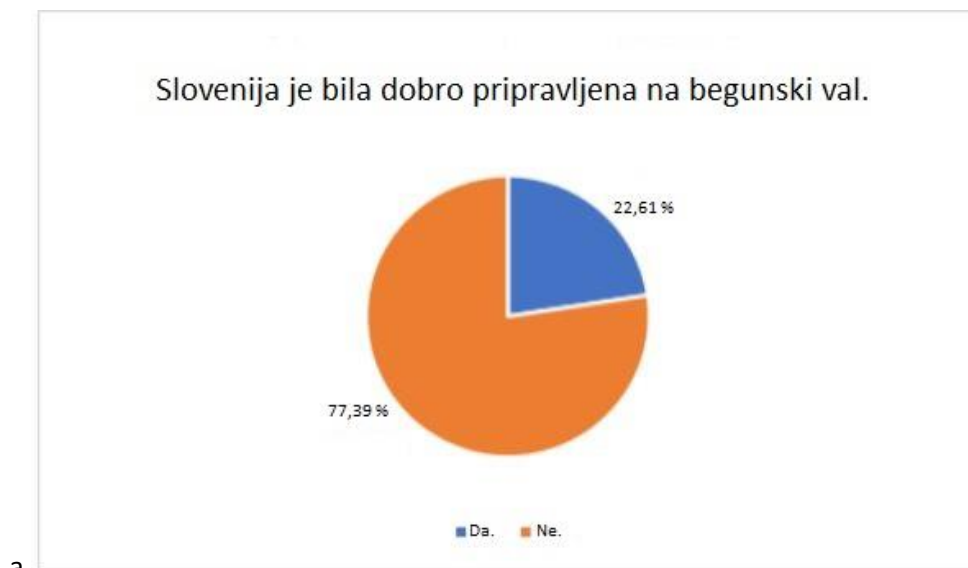
4.2.7 Opredeli se do trditev.

V nadaljevanju sva zapisali nekaj trditev, do katerih sva želeli, da se dijaki opredelijo.

Grafikon 9: Grožnja prebivalstvu?

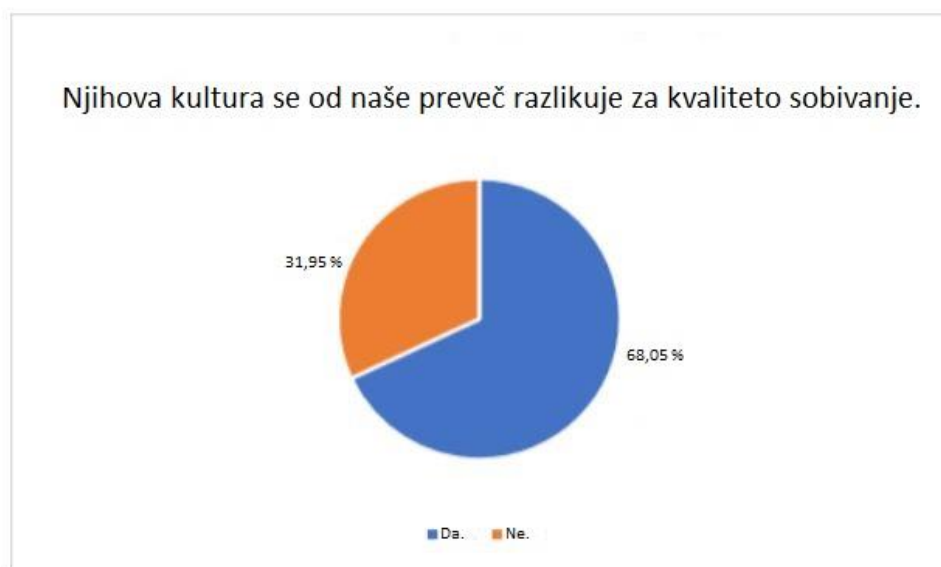
Več kot 63 % anketiranim se zdi, da pribežniki tretjega sveta predstavljajo resno grožnjo prebivalstvu razvite Evrope. To odkrito pokaže, da odgovor, na podlagi katerega naj bi bilo 59 % dijakov brez predsodkov, ni optimalen. Če je človek brez tovrstnega predsodka, potem ne bi smel v teh ljudeh videti potencialne grožnje.

Grafikon 10a/10b: Pripravljenost in posledice

Skoraj 78 % dijakov meni, da Slovenija ni bila dobro pripravljena na begunski val, 44 % dijakov pa je mnenja, da čutimo posledice oz. da je val prizadel Slovenijo. Meniva, da je dejstvo, da nismo bili dobro pripravljeni na njihov prihod splošno znanje, glede tega, ali je begunski val resnično prizadel našo domovino, pa bi lahko oblikovali različna mnenja. Težko rečemo, da nas je prizadel, lahko bi rekli, da nas je presenetil, čeprav je bil ves čas pričakovan. Lahko tudi rečemo, da so ostale neke posledice, a minimalne, in nekako se najbolj odražajo v odzivu ljudi, ki si želijo, da bi država najprej poskrbela za svoje ljudi, nato pa na te, ki so prihajali oz. še prihajajo. Mnogokrat se je slišalo pritoževanje nad tem in to je nekako še največja posledica, ki jo je naši državi prinesel begunski val. Res je, da so za sabo puščali nesnago, a kaj več od tega niso pustili pri nas. Malo jih je ostalo, nič slabega niso storili, so pa povzročili mnogo zmede pri domačem prebivalstvu. Med raziskovanjem sva v pogovoru s pravnico Kajo Dosedla izvedeli, da imamo v Sloveniji pravnike, ki so pravni svetovalci za begunce. To lahko postanejo tisti pravniki, ki opravijo posebno izobraževanje in izpit s področja azilne zakonodaje. Najina sogovornica Kaja Dosedla se je pred leti odločila,

da se izobrazijo za pravno svetovalko za begunce, saj je želela pomagati po svojih močeh in s svojim znanjem. Njeno pomoč potrebujejo, ko se odločijo, da bi zaprosili za azil oz. se morebiti odločijo, da želijo ostati v Sloveniji. Vendar pravi, da so postopki dolgi, ljudje pa v tem času v veliki negotovosti. Zdi se, da tudi za tiste, ki ostanejo, ti so menda zelo redki, ne znamo pravilno poskrbeti. Na naše meje je oblast postavila ograje, za katere zopet ne vemo, ali so bile res potrebne. Kot je zapisal Videmšek, je država kričala zaradi bolečine drugega.

Grafikon 11: Kulturne razlike

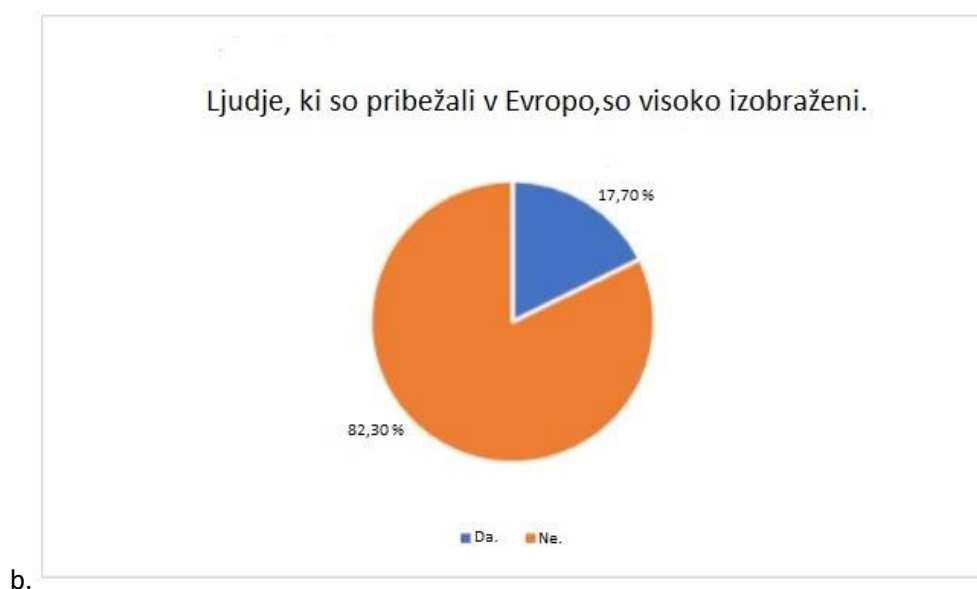
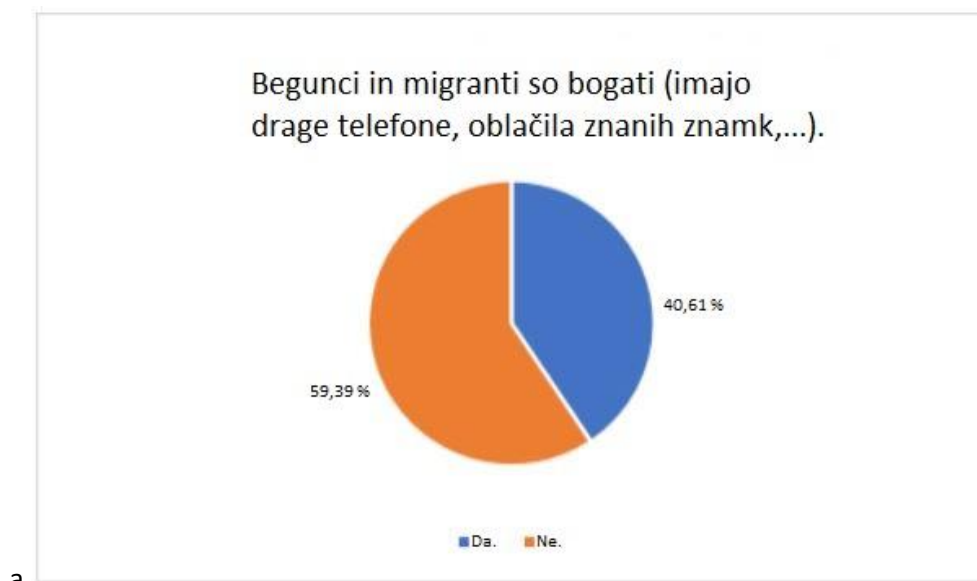
Kar 68 % dijakov meni, da se kultura beguncev in migrantov preveč razlikuje za kvalitetno sobivanje z nami. Težko rečeva, da naju je odgovor presenetil. Že pri vprašanju o predsodkih dijakov do pribežnikov je bilo večkrat omenjeno, da se jim le-ti zdijo vsiljivi, saj se jim dozdeva, da se ne želijo vključiti v naš način življenja in nam raje vsiljujejo svojo vero in mišljenje, kar pa naj bi jih omejevalo oziroma povzročalo dejanja, ki strašijo tako imenovano sodobno Evropo. Meniva, da veliko ljudi njihovo vero in kulturo povezuje z izrazom terorizem (radikalizem) in to je najverjetneje pogost razlog, zaradi katerega so se dijaki tako odločali. To je napaka današnje družbe, ki goji predsodke brez utemeljene podlage, le-ti pa onemogočajo sobivanje z ljudmi, ki so drugačni. Tisti, ki so drugačni, so vedno lahke tarče in najlažje jih je okriviti za karkoli slabega. Tako se širi slab glas, vse ljudi imamo za enake. S takim (napačnim) razmišljanjem si lahko kot grožnjo hitro predstavljamo ljudi, ki se nam v našem svetu zdijo le mil in neškodljiv člen, kot so na primer tudi starejši ljudje. Starejši begunec bo ljudem že predstavil teroristično grožnjo. Dijaki so torej svoj odgovor najverjetneje podali tako, ker so slišali vse predsodke in preprosto začeli enačiti najslabše dele njihovega naroda s celim narodom.

Grafikon 12: Posledice na okolju

Na trditev, da množice beguncev in migrantov za seboj puščajo nesnago, so dijaki odgovorili najbolj poenoteno, saj jih je kar 86 % označilo odgovor DA.

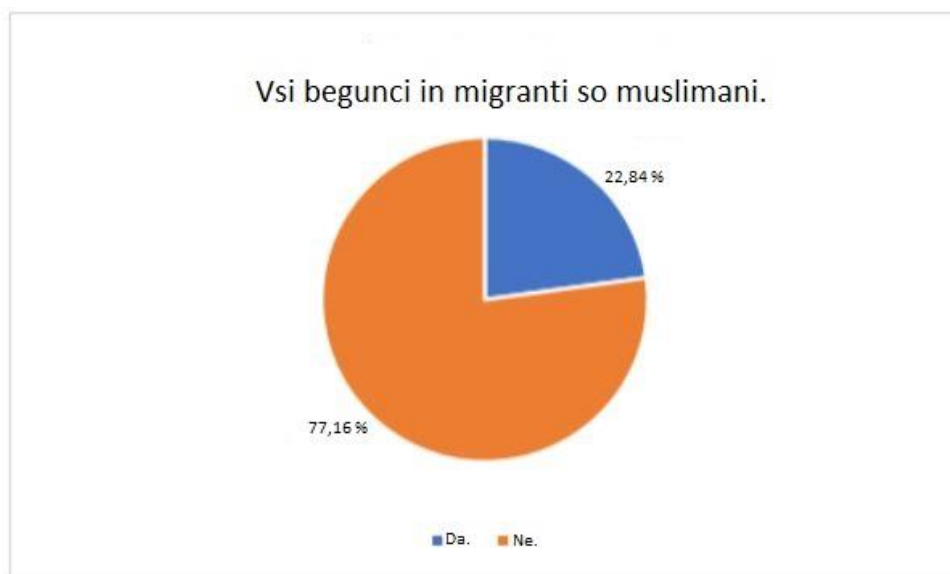
Roko na srce – ta odgovor je tudi najbolj realen. Vsaka množica za seboj pušča nesnago. Pa naj bo to množica beguncev na begu iz svoje države, množica migrantov, ki iščejo boljšo prihodnost, množica, ki zapušča rock koncert, ali le množica dijakov na pikniku. Težko je pripraviti vse ljudi, da bi se zavedali vseh odpadkov, ki jih puščajo za sabo, in jih pripraviti do tega, da bi jih za sabo tudi pospravili. Sploh če jih nimajo možnosti nikjer odložiti, kot je niso imeli begunci in migranti.

Grafikon 13a/13b: Premoženje in izobraženost

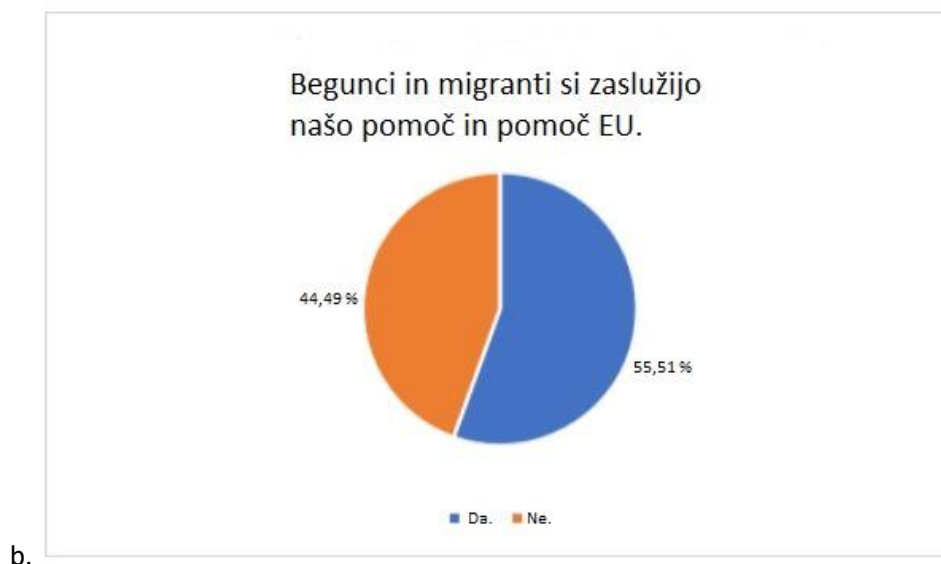
Ti dve vprašanji z namenom analizirava skupaj, saj se nama zdita povezani. Slišali sva, da je mnogokrat omenjeno, da imajo ti ljudje, ki prihajajo, denar. Ko smo po televiziji spremljali njihov prihod in razne prispevke, ki so poročali o begunskem valu, smo lahko mnogokrat opazili oblačila dragih blagovnih znamk ali drage telefone. Več kot 40 % dijakov je potrdilo te misli oziroma predsodek. Lahko rečeva, da ti ljudje ne prihajajo iz dela sveta, kjer ni tehnologije ali trgovskih centrov in so ljudje prav tako kot mi in si lahko privoščijo stvari, ki si jih zmorejo in želijo. Ti ljudje so različni tudi v premoženjskem stanju, nekateri so se v Evropo preselili sami, drugi po zaslugi celotnih vasi. Nato pa na vprašanje o izobraženosti teh ljudi le 18 % vprašanih pravi, da so ti ljudje visoko izobraženi, kar je zanimivo povezati s prejšnjim vprašanjem; in sicer od kod potem dijaki menijo, da imajo begunci denar za vse drage stvari, če se jim ne zdijo izobraženi. Če se opreva na Videmškovo delo, je v vsaki reportaži predstavljeno tudi, kaj je oseba po poklicu. Mnogokrat vidimo omenjene poklice,

kot so inženir, učitelj, profesor, izobraženi glasbenik ... Ne moremo posploševati in za vse govoriti, da so neizobraženi.

Grafikon 14: Veroizpoved

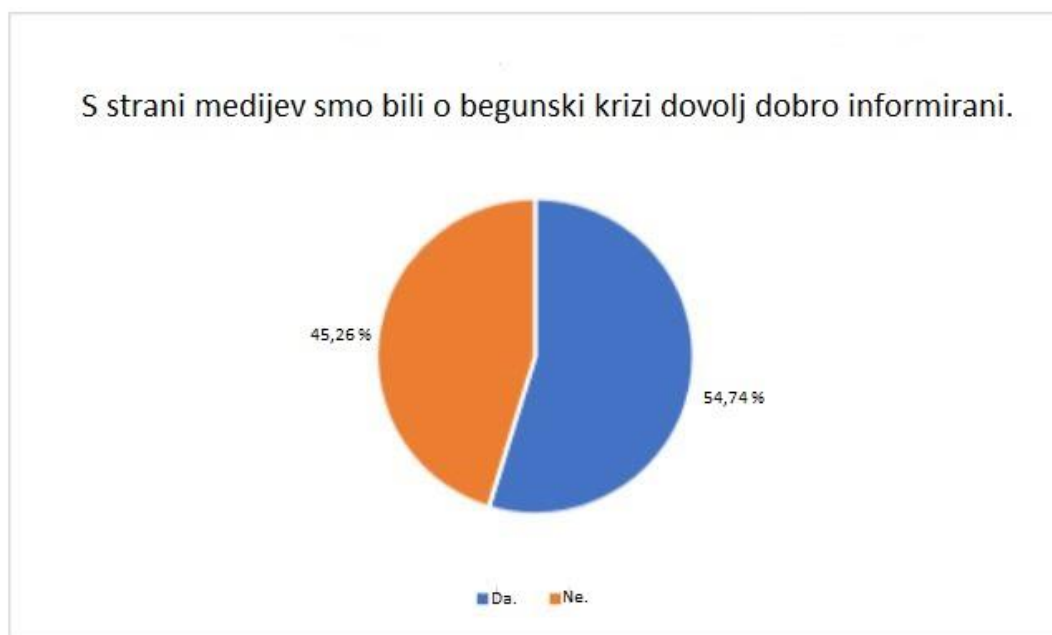
S tem vprašanjem sva želeli dobiti podatek v zvezi s tem, kako povezujejo dijaki begunce in migrante z vero; še en predsodek, ki pravi, da so vsi begunci tudi muslimani. Skoraj 23 % dijakov je odgovorilo, da so vsi muslimani. Po najinem mnenju je to napačno mišljenje, saj vsi, ki prihajajo, niso pripadniki islamske vere. Ravno ta predsodek največkrat pripelje do strahu, ki ga povzroča verski ekstremizem.

Grafikon 15: Pomoč?

78 % dijakov se je odločilo, da bi bilo potrebno tem ljudem pomagati v njihovih državah. Če bi jim pomagali tam, namreč ne bi pribežali k nam. Zanimiv pa je bil pripis enega izmed dijakov, ki je poudaril, da naši vojaki že zdaj preveč umirajo na tujih bojiščih. Ti ljudje so vsekakor potrebni pomoči. Za odgovor, da si zaslužijo našo pomoč se je odločilo 55 % dijakov, kar je znova malce sprto z mišljenjem, saj je nato odgovor, da potrebujejo pomoč v domovini, zastopan v večjem številu. Gospa Dosedla, svetovalka za pravno pomoč beguncem, pravi, da bi morali tem ljudem pomagati. Pomagamo lahko tudi tako, da se postavimo v njihovo kožo, skušamo doumeti, da so ti ljudje izgubili vse, ostali so brez podpore družine, v neznani državi, kjer govorijo njim neznan jezik, domačini pa so do njih največkrat negostoljubni, neodprti ali celo zaničevalni. Tudi sama se je zaradi vseh teh razlogov odločila postati nekdo, ki jim lahko pomaga, jim svetuje in si prisluži njihovo zaupanje. Vsi ljudje imajo pravico do varnosti in do tega, da živijo življenje, ki je vredno tega naziva in nekako bi jim morali to omogočiti. Če jim ne moremo pomagati v njihovi domovini, jih vsaj sprejmemo tu, ko pridejo do naše meje. Naša odločitev je, kaj bomo storili, a vidiva lahko, da se že dijaki

zavedamo, da so ukrepi nujni. Če bi bili na njihovem mi, bi se hitro zavedali, kakšno moč ima pravzaprav svet, a obenem ne naredi ničesar.

Grafikon 16: Informiranost s strani medijev

S tem vprašanjem sva želeli, da dijaki ocenijo medijsko informiranje o tej tematiki. Zagotovo je potrebno upoštevati, da mladi nismo strokovnjaki z medijskega področja in da je naše zanimanje za spremljanje novic zelo selektivno. Zastopanost odgovorov da in ne sta si precej podobni, čeprav se je za skoraj 5 % več dijakov odločilo, da so bili o begunski krizi dovolj informirani. Kljub temu se nama zdi zanimivo, da sta bila odgovora tako izenačena, saj kolikor je v najinem spominu, je bilo o begunski krizi v slovenskih medijih zelo veliko govora. Res pa je, da je bilo po navadi o tem govora le ob terorističnih napadih, o samih vzrokih in zgodbah ljudi, ki so bili prisiljeni bežati, pa je bilo govora precej manj. Ravno zato je svet tako poln predsodkov. Medijska pozornost je bila namreč podana tako, da je ustvarila najbolj negativno mnenje o beguncih. To sva izvedeli tudi v intervjuju, kjer je pravnica poudarila, kako mediji oblikujejo mnenja ljudi in ustvarjajo predsodke, ki ko se enkrat zakoreninijo v družbo, tam tudi ostanejo.

5 ZAKLJUČEK

Prebivalci sodobnega, mirnega in udobnega sveta se sploh ne zavedamo, v kakšnem privilegiranem svetu živimo. Ves čas imamo na voljo vse, kar si lahko zaželim, obenem pa živimo v miru. Na voljo so nam informacije sveta, a te svoje privilegije največkrat uporabljamo za najbolj nepomembne stvari. Zdi se nam pomembne govorice o slavnih ljudeh, posnetki o skorajda vsem, kar si lahko zamislimo, so vedno na voljo, spremljamo lahko športne izide, novosti po svetu, sledimo prijateljem na družabnih omrežjih ... Svet imamo na dlani oziroma če se izrazimo dobesedno, telefon imamo na dlani, telefon pa je skorajda ves svet. Tega početja ne obsojamo, ker te stvari počnemo vsi. Ko pridemo do resnih tem, pa to ni več tako sproščujoče. Posnetki vojn in naravnih nesreč so neprijetni, marsikdo ponosno izjavi, da ne gleda televizijskega dnevnika, ker je to preveč depresivno. Toda te novice o nesrečah in vojnah ponekod po svetu so resničnost. Zaskrbljujoča in grozna resničnost, ki je ne smemo kar tako preprosto odmisлити, kot da se ne dogaja. Tako, kot smo preprosto ignorirali težave v Siriji ali Turčiji. Niso nam pomenile nekaj, kar bi nas moralo skrbeti. Toda potem se zgodi to, da ti obrazi, ki smo jih gledali na ekranu, vdrejo v naš svet. Tukaj ne moremo več utišati zvoka ali prestaviti programa, kot da bi gledali novice. To je resničnost.

Videmšek da obraz tem ljudem, ki so ga izgubili na svoji poti, kakor so izgubili tudi dostojanstvo in samospoštovanje, saj so se počutili kot številke. Ti ljudje so zbežali iz najnevarnejših krajev na svetu, kjer niso mogli več živeti. Vse se je obrnilo na glavo, kajti tako so iz navadnih ljudi postali tujci, ki so z izgubo vsega, kar so poznali, kar so ljubili in kar jim je predstavljalo njihovo domovino, začeli izgubljati tudi sami sebe. Svojo identiteto in smisel življenja so izgubili, mi, ki pa stojimo na drugi strani meje, jim ne pustimo, da bi spet našli svoje življenje in sebe. Mislili so, da jih bo svet rešil, toda hitro so začeli dvomiti, resničnost popolnoma druge vrste jih je pobila na tla. Pred njimi so rastle vedno nove meje in nato tudi vedno nove ograje in bodeče žice. Kaj so storili, da jih preganjajo kot kriminalce, se sprašujejo. Lahko rečemo, da jih je z vsako mejo manj, izgubljajo svojo identiteto in obraze. Midve praviva, da ima meja sposobnost, da izbriše obraz. Tu se zahvaljujema Boštjanu Videmšku, ki jim je dal glas, in Juretu Erženu, ki je na slikah ovekovečil njihove obraze. Tako namreč vse postane resnično, resnični pa postanemo tudi mi, ki vztrajno odmikamo pogled, gojimo predsodke in z ljudmi ne ravnamo več kot z ljudmi. Toda pomislimo, zgodilo se je v preteklosti že tudi nam, se lahko zgodi tudi v prihodnosti? Bomo mi tisti, ki bomo bežali in izgubljali sebe namesto svojega življenja?

Tako sva se odločili, da se poglobiva v to tematiko, da odkrijeva tudi midve obraze teh ljudi, jim daja ozadje in usode, obenem pa osvetliva, kakšni smo mi. Kajti to je bistvo teh reportaž. Pokazati, kakšen je svet, in kakšni smo mi.

Na začetku raziskovanja sva si zadali nekaj hipotez, ki jih lahko zdaj dokončno potrdiva ali ovrževa in tako povzameva svoje ugotovitve o begunstvu in migracijah ter predvsem našem odzivu nanje.

HIPOTEZA ŠT. 1: Razlika med begunci, migranti in azilanti nam je dijakom slabo poznana. To hipotezo sva preverili s prvimi tremi vprašanji anketnega vprašalnika, kjer sva želeli, da dijaki označijo pravilno trditev o tem, kdo je begunec, kdo migrant in kdo azilant. Glede na analizo rezultatov lahko to hipotezo delno ovrževa, saj velika večina dijakov pozna razliko, a je res, da so bili odgovori zastavljeni tako, da se med sabo niso prekrivali; na primer, da bi bila možnost enaka tako za begunca kot tudi migranta. V tem primeru obstaja možnost, da bi manj dijakov podalo pravilne odgovore, ker lahko odkrito poveva, da tudi midve nisva bili pred začetkom dela prepričani, o kakšni razliki govorimo, ko omenjamo begunce in na drugi strani migrante.

HIPOTEZA ŠT. 2: Dijaki se ne zavedajo problematike begunske krize. Po najinem mnenju lahko to hipotezo ovrževa, saj so dijaki dokazali, da o tej temi razmišljajo. Navedli so mnogo inovativnih perspektiv, na katere sami ne bi niti pomislili. Njihovo teoretično poznavanje je precej dobro, mnogo pa je bilo izjav in komentarjev, ki so pokazali dobro razmišljanje in zavedanje problematike.

HIPOTEZA ŠT. 3: Dijaki niso imeli stikov z begunci oz. se sploh ne zavedajo, da so bili v naših krajih. To hipotezo lahko delno potrdiva, saj se dijaki zavedajo, da so bili begunci blizu nas, ampak jih res velika večina ni imela stikov z njimi in si z njimi stikov niti ne želi imeti.

HIPOTEZA ŠT. 4: Do beguncev in migrantov dijaki gojijo predsodke. To hipotezo lahko brez večjih težav potrdiva, saj so le redki dijaki tisti, ki predsodkov ne gojijo. Več kot polovica dijakov je takoj priznala, da ima predsodke, velika večina ostalih pa je svoje predsodke pokazalo z odgovori na ostala vprašanja, ki prav tako predstavljajo predsodke, le da ti morda na prvi pogled ne delujejo tako. Kot na primer odgovori na vprašanje, kako nas begunci ogrožajo, kjer so le trije dijaki odgovorili, da z ničimer od naštetega. Ta hipoteza je bila podprta tudi s strani gospe Kaje Dosedla, ki je dejala, da ugotavlja, da okolica do pribežnikov goji mnogo predsodkov, ki pa so predvsem posledica medijev in njihovega predstavljanja begunske krize širši javnosti. Najbolj jo žalostijo posamezniki, ki begunce izkoriščajo zato, da v drugih vzbujajo dvome in strah. Seveda pa so tudi med Slovenci posamezniki in nekatere organizacije, ki so zainteresirane nuditi pomoč soljudem, tudi beguncem in migrantom.

Intervju, ki sva ga naredili s pravno svetovalko za begunce, gospo Kajo Dosedla, pa nama je odprl oči tudi v doživljanje begunske krize skozi njene oči. Z očmi nekoga, ki je z begunci in migranti v občasnem stiku. Takšni ljudje nam pokažejo, da so na svetu še vedno dobri ljudje, ki jim ni popolnoma vseeno za soljudi. Ljudje, ki jih skrbi, kako bodo sprejeti takšni, ki zaradi oddaljenosti nimajo več podpore svojih bližnjih, se ne morejo sporazumevati z ljudmi, med katerimi živijo zaradi nepoznavanja jezika, in so jim kršene osnovne človekove pravice. Pokazala nama je, da ni težave, ki je ne bi mogel premostiti, če se le potrudiš. Tudi najpogostejša prepreka, neznanje jezikov, ni težava, če stopimo skupaj in si pomagamo. Tako si tudi z drugimi svetovalci dnevno prepošiljajo sodbe in stališča raznih mednarodnih organizacij. S tem sodelovanjem in z delom, za katerega je potrebno opraviti težavno usposabljanje, omogočajo prosilcem za azil zagotovitev boljših življenjskih pogojev. Seveda je k njim potrebno pristopati z razumevanjem in sočutjem, a jim kljub temu brez olepševanja

predstaviti položaj, v katerem so se znašli, saj jih drugače dolg postopek, ki je posledica pomanjkanja kadra, naredi le še bolj razočarane.

Spoznali sva, da se v tej temi odpirajo še številne nove možnosti za raziskovanje. Lahko bi se ukvarjali s tem, kako se z odraščanjem spreminjajo odnosi, predsodki, kako vplivajo mediji na mnenje javnosti in koliko jim javnost verjame, prav tako bi bilo zanimivo spoznati, kako begunci in migranti resnično vidijo nas, morda s kakšnim intervjujem s katerim od beguncev, ki je ostal v Sloveniji in še mnogo drugega. Za konec bi radi poudarili še, da so tudi begunci in migranti le ljudje kot mi. Pomembno je, da jih spoštujemo in jim pomagamo do boljšega življenja. Z medsebojno solidarnostjo lahko naredimo ta svet lepši, zato kdaj pa kdaj prenehajmo živeti v svojih mobilnikih, se zazrimo v sočloveka in mu ponudimo pomoč. Potrudimo se, da beguncem in migrantom omogočimo, da bodo znova našli svojo identiteto in jim bomo lahko po tem, ko je meja izbrisala obraze, soljudje pokazali, da niso za vedno zaznamovani kot številke in statistika, ampak so ljudje, vredni vsega spoštovanja in dostojnega življenja, ki si ga vsakdo zasluži.

6 VIRI IN LITERATURA

Afganistan. [Online]. *sl.wikipedia.org*. Dostopno na spletnem naslovu: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Afganistan> (23. 2. 2019)

Begunci. [Online]. *amnesty.si*. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.amnesty.si/begunci> (10. 2. 2019)

Begunci. [Online]. *unhcr.org*. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.unhcr.org/si/begunci-2> (17. 2. 2019)

Begunska kriza v EU. [Online]. *Europarl.europa.eu*. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.europarl.europa.eu/news/sl/headlines/society/20170629STO78630/begunska-kriza-v-eu-dejstva-in-stevilke> (28. 2. 2019)

Begunstvo Slovencev. [Online]. *delo.si*. Objavljeno: 31. december 2015, 12.35. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.delo.si/sobotna/slovenska-begunska-kriza-v-veliki-vojni-je-zrcalo-danasnje.html> (23. 2. 2019)

Begunstvo Slovencev. [Online]. *100letprve.si*. dr. Petra Svoljšak, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.100letprve.si/i_svetovna_vojna/begunstvo/ (23. 2. 2019)

Bell, A. (1991). *The Language of News Media*. Oxford: Blackwell.

Boko Haram. [Online]. *Siol.net*. Dostopno na spletnem naslovu: <https://siol.net/novice/svet/to-je-najbolj-smrtonosna-teroristicna-organizacija-390987> (3. 3. 2019)

Boštjan Videmšek, Na begu. [Online]. *bukla.si*. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.bukla.si/knjigarna/druzbene-vede/politika/na-begu-moderni-eksodus-20052016-z-begunci-in-migranti-na-poti-proti-obljublj.html> (9. 2. 2019)

Boštjan Videmšek Na begu. [Online]. *Bukla.si*. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.bukla.si/doc/product/na-begu-moderni-eksodus-20052016-z-begunci-in-migranti-na-poti-proti-obljublj.pdf> (2. 3. 2019)

Boštjan Videmšek Na begu. [Online]. *Uvkf.si*. Dostopno na spletnem naslovu: <http://uvkf.si/sl/bostjan-videmsek-na-begu-moderni-eksodus-2005-2016-z-begunci-in-migranti-na-poti-proti-obljubljenim-dezelam-> (2. 3. 2019)

Boštjan Videmšek reportaža. [Online]. *seansa.si*. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.sensa.si/osebna-rast/bostjan-videmsek-kraja-bolecine-drugega-je-zlocin/> (25. 2. 2019)

Hribar, R. (2016). *Reportaža v reviji National Geographic* (Diplomsko delo, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana). Dostopno na spletnem naslovu: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/hribar-romana.PDF>. (27. 2. 2019)

Miklavčič, K. (2019). *Reportažno novinarstvo Videmšek*. [Online]. *delo.si*. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.delo.si/kultura/knjiga/to-kar-pocnem-je-stara-sola-reportaznega-novinarstva-148843.html> (25. 2. 2019)

Irak. [Online]. *sl.wikipedia.org*. Dostopno na spletnem naslovu: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Irak> (23. 2. 2019)

Islamska država. [Online]. *sl.wikipedia.org*. Dostopno na spletnem naslovu: https://sl.wikipedia.org/wiki/Islamska_dr%C5%BEava (23. 2. 2019)

Reportaža. [Online]. *dijaski.net*. Dostopno na spletnem naslovu: https://dijaski.net/gradivo/slo_rfs_reportaza_01 (25. 2. 2019)

Sirija. [Online]. *sl.wikipedia.org*. Dostopno na spletnem naslovu: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Sirija> (23. 2. 2019)

Slovar slovenskega knjižnega jezika (2014). Ljubljana: Cankarjeva založba.

UNHCR. [Online]. *unhcr.org*. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.unhcr.org/history-of-unhcr.html> (23. 2. 2019)

UNHCR v Sloveniji. [Online]. *unhcr.org*. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.unhcr.org/si/unhcr-v-sloveniji> (23. 2. 2019)

Videmšek, B. (2016). *Na begu, Moderni eksodus (2005–2016): z begunci in migranti na poti proti obljubljenim deželam*. Ljubljana: UMco založba.

7 PRILOGA

7.1 Anketni vprašalnik

Pozdravljeni!

Sva dijakinji tretjega letnika programa kemijski tehnik in pri predmetu slovenščine pripravljava raziskovalno nalogo na temo begunstva in migracij. Osnova najinega raziskovanja je knjiga Boštjana Videmška Na begu. Prosiva, da izpolnite anonimno anketo, ki vam bo vzela nekaj minut vašega časa. Že vnaprej se vam zahvaljujema za sodelovanje.

*SPOL

Ženski Moški

*PROGRAM

- a) kemijski tehnik
- b) elektrotehnik
- c) tehnik računalništva
- d) električar

*LETNIK

- a) 1.
- b) 2.
- c) 3.
- d) 4.

KDO JE MIGRANT?

- a) Kdor spreminja stalno ali začasno bivališče predvsem zaradi gospodarskih vzrokov.
- b) Kdor zaprosi za azil manj kot pol leta po prihodu v državo.
- c) Kdor se navdušuje nad življenjem v tuji državi.
- d) Begunec, star manj kot 18 let (mladoleten).

KDO JE BEGUNEC?

- a) Kdor pribeži v državo, v kateri nikogar ne pozna.
- b) Kdor zaradi gospodarskih vzrokov spreminja začasno bivališče.
- c) Kdor zbeži pred nevarnostjo ali neprijetnostjo.
- d) Kdor pomaga migrantom pri prečkanju meje.

KDO JE AZILANT?

- a) Kdor pomaga beguncem.
- b) Kdor izdaja azile beguncem in migrantom.
- c) Kdor se izseli v tujino zaradi političnih vzrokov.
- d) Kdor pridobi pravico političnega begunca do zatočišča v tuji državi (azil).

PRIBLIŽNO KOLIKO BEGUNCEV JE PREČKALO SLOVENSKO OZEMLJE NA POTI PROTI NEMČIJI IN SKANDINAVIJI?

- a) 360.000
- b) 450.000
- c) 1.000.000
- d) 790.000

S ČIM, PO VAŠEM MNENJU, BEGUNCI NAJBOLJ OGROŽAJO PREBIVALCE EVROPSKE UNIJE?

- a) Prevzem delovnih mest.
- b) Zlom gospodarstva (gospodarska kriza).
- c) Naraščanje stopnje kriminala.
- d) Radikalizem (terorizem).
- e) Vsiljevanje drugih verskih prepričanj.
- f) Drugo: _____

STE ŽE SREČALI KAKŠNEGA BEGUNCA?

- a) Da.
- b) Ne.

STE SE POGOVARJALI Z NJIM OZ. BI SE, ČE BI IMELI TO MOŽNOST?

- a) Da.
- b) Ne.

KAJ JE PO VAŠEM MNENJU NAJPOGOSTEJŠI RAZLOG TEH LJUDI ZA ZAČETEK PREPLAČANE POTI V EVROPSKE DRŽAVE?

- a) Iskanje boljše prihodnosti.
- b) Ostali so brez doma.
- c) Niso želeli moriti.
- d) Strah pred smrtjo.
- e) Iskanje službe za finančno pomoč družini.
- f) Bili so priče oz. žrtve grozljivih dejanj (mučenje, zasliševanje, posilstvo, usmrtnice, bombni napadi ...)

ALI DO BEGUNCEV IN MIGRANTOV GOJITE PREDSDODKE? Obkrožite: Da. Ne.

KAKŠNE? _____

OPREDELITE SE DO SPODNJIH TRDITEV.

Pribežniki iz držav tretjega sveta predstavljajo resno grožnjo prebivalstvu razvite Evrope. Da. Ne.

Slovence je begunski val močno prizadel. Da. Ne.

Slovenija je bila dobro pripravljena na begunski val. Da. Ne.

Njihova kultura se od naše preveč razlikuje za kvalitetno sobivanje. Da. Ne.

Množice beguncev in migrantov za seboj puščajo nesnago. Da. Ne.

Begunci in migranti so bogati (imajo drage telefone, oblačila znanih znamk ipd.). Da. Ne.

Ljudje, ki so pribežali v Evropo, so visoko izobraženi. Da. Ne.

Vsi begunci in migranti so muslimani. Da. Ne.

Begunci in migranti si zaslužijo našo pomoč in pomoč EU. Da. Ne.

Tem ljudem bi bilo potrebno pomoč pri reševanju konfliktov nuditi v njihovih državah. Da. Ne.

S strani medijev smo bili o begunski krizi dovolj dobro informirani. Da. Ne.

7.2 Intervju (Kaja Dosedla, pravnica in svetovalka za pravno pomoč beguncem)

Zakaj ste se odločili, da del svoje poklicne poti usmerite v delo z begunci?

Prosilci za mednarodno zaščito so se zaradi različnih okoliščin, zlasti zaradi kršenja njihovih temeljnih človekovih pravic, znašli več tisoč kilometrov od svojega doma, brez znanja ustreznega jezika, brez podpore svojih bližnjih, obenem pa se (pogosto) srečajo še z negativnim odnosom domačinov. Gre za osebe v globoki stiski in zato sem menila, da si v postopkih zaslužijo kvalitetno pravno pomoč.

Slišali sva, da ste se morali za to delo dodatno izobraževati. Kako je to potekalo in kaj pravzaprav počnete kot »odvetnica za begunce«?

V zvezi z izobraževanjem se spominjam, da so nam najprej odprli vrata azilnega doma, kjer smo se tedanji kandidati za svetovalce uvodoma spoznali z življenjem v azilnem domu. V nadaljevanju so sledila predavanja o predpisih s tega področja, ki jim je sledil izpit. Ker sem takrat redno delala, obenem pa vzgajala dva nadobudneža, sem se lahko pripravljala na izpit le tako, da sem vstajala praktično sredi noči. Danes pa je zlasti pomembno, da imamo svetovalci svojo skupino, ko si po elektronski pošti pošiljamo sodbe (in se tako sproti seznanjamo z relevantno sodno prakso), stališča različnih mednarodnih organizacij ... Novosti na tem področju je potrebno sproti spremljati. Sicer pa kot svetovalka za begunce prosilce za mednarodno zaščito zastopam v postopkih pred Upravnim sodiščem in Vrhovnim sodišče RS, potem ko jim MNZ izda negativno odločbo o njihovi prošnji za mednarodno zaščito.

Kakšen je odziv beguncev in migrantov na Vas in Vaše delo? Verjetno ni vedno lahko pridobiti njihovega zaupanja?

K prosilcem za mednarodno zaščito je potrebno pristopati z upoštevanjem težkega položaja, v katerem so se znašli. Njihov odziv je praviloma pozitiven, seveda pa je potreben določen čas, da se vzpostavi ustrezno zaupanje. Zlasti jim je potrebno iskreno predstaviti pravne možnosti, brez nepotrebnega olepševanja dejstev. V nasprotnem primeru so lahko zelo razočarani nad dolgotrajnim tekom postopkov itd.

Imate kakšno zgodbo, ki se Vas je ob Vašem delu še posebej dotaknila?

Trenutno bi mogoče izpostavila, da je precej prosilcev tudi iz Turčije, ki so iz te države pobegnili v času po poskusu državnega udara na predsednika. Kakor izhaja iz njihovih izpovedi in tudi poročil mednarodnih organizacij, se v Turčiji kršijo tiste temeljne človekove pravice, ki so nam povsem samoumevne. Potekajo npr. tajna zaslišanja, mučenja, priprtim osebam je odvzeta pravica do proste komunikacije z odvetnikom ...

Ko ste se odločili za to pot (specializacijo), ste verjetno imeli nekakšna pričakovanja in upe. Se Vam zdi, da so se izpolnila? Mislite, da bi se dalo storiti še kaj več na tem področju?

Prosilci za mednarodno zaščito si predvsem želijo, da bi bilo o njihovi prošnji za mednarodno zaščito v čim krajšem času odločeno in da bi bila odločitev seveda kvalitetno obrazložena. Takšna pričakovanja in želje z njimi delimo z njimi tudi svetovalci. Na drugi strani pa se MNZ sooča s kadrovsko podhranjenostjo, zaradi česar sedaj postopki odločanja o njihovih prošnjah tečejo nerazumno dolgo. Vsi upamo, da bodo prosilci kmalu deležni hitrega in kvalitetnega odločanja o svojih prošnjah.

Katere so najpogostejše prepreke pri Vašem delu?

Povsem praktična prepreka je (ne)znanje jezika. Prosilci govorijo namreč povsem različne jezike in številni ne znajo angleško. Zato si je pogosto potrebno pomagati z njihovimi prijatelji (prav tako prosilci za MZ), ki znajo angleško in pomagajo kot prevajalci.

Kakšen je odziv okolice oz. vaših bližnjih na Vaše delo in kakšno je Vaše mnenje o tem, kako se Slovenija odziva na begunce?

Žal tudi v bližnji okolici ugotavljam, da so posamezniki s predsodki do beguncev, ki oblikujejo svoje mnenje na podlagi nerealnih medijskih novic; seveda pa so tudi posamezniki, ki tovrstno dejanje podpirajo in so v pomoč. V Sloveniji pa posamezne osebe žal izkoriščajo prosilce za mednarodno zaščito, zato da med ljudi sejejo dvome in nemir.

Ste prebrali Videmškovo delo Na begu?

Videmškovo delo Na begu sem prebrala in tudi sicer redno sledim njegovim člankom oziroma berem njegove knjige.